

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Н.М. Проскуріна
«_____» _____ 2021 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Болобану Дмитру Анатолійовичу

1. Тема роботи: Організація обліку та внутрішнього аудиту на підприємстві роздрібної торгівлі ТОВ «Велвет»
керівник роботи Урусова Зінаїда Петрівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 30 червня 2021 р. № 967-с.
2. Строк подання студентом роботи: 30 листопада 2021 р.
3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані фінансової звітності підприємства.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібної торгівлі; вивчити особливості обліку та внутрішнього аудиту на ТОВ «Велвет»; проаналізувати основні показники діяльності ТОВ «Велвет».
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 3 рис., 17 табл. і 2 формули

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Урсова З.П.	05.07.2021	05.07.2021
2	к.е.н., доцент Урсова З.П.	12.09.2021	12.09.2021
3	к.е.н., доцент Урсова З.П.	03.10.2021	03.10.2021

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	05.07.2021 р. – 30.07.2021 р.	виконано
2.	Написання вступу	01.08.2021 р. – 08.08.2021 р.	виконано
3.	Виконання першого розділу	09.08.2021 р. – 12.09.2021 р.	виконано
4.	Виконання другого розділу	13.09.2021 р. – 01.10.2021 р.	виконано
5.	Виконання третього розділу	02.10.2021 р. – 16.10.2021 р.	виконано
6.	Написання висновків	17.10.2021 р. – 01.11.2021 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2021 р. – 29.11.2021 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	30.11.2021 р.	виконано

Студент _____ Д.А. Болобан
(підпис)

Керівник роботи _____ З.П. Урсова
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 3 розділи, 101 с., 3 розділи, 17 табл., 3 рис., 75 джерел.

РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ, ОБЛІК, ТОВАРНІ ЗАПАСИ, ТОВАРООБІГ, ВНУТРІШНІЙ АУДИТ, ПРОЦЕДУРИ АУДИТУ

Об'єкт дослідження – організація систем обліку та внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємстві роздрібною торгівлі Товаристві з обмеженою відповідальністю «Велвет».

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних положень, а також розробка з урахуванням сучасних ринкових тенденцій, практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку і внутрішнього аудиту товарних операцій на підприємствах роздрібною торгівлі.

Методи дослідження: методологічною основою роботи є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. В процесі дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, оцінки, теоретичного узагальнення і порівняння, зіставлення, групування, класифікації, методи причинно-наслідкового зв'язку, абстрактно-логічний метод, а також статистичні методи. Метод аналізу застосовано при дослідженні сутності та особливостей обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі. Для узагальнення й оцінки стану організації та ведення обліку і контролю запасів на досліджуваному підприємстві використано методи асоціацій і аналогій при дослідженні методик обліку запасів; логічного аналізу при визначенні економічної сутності запасів та основних напрямів облікової політики; порівняльного

аналізу при виявленні переваг і недоліків різних методів обліку і внутрішнього аудиту; а також схематичні та графічні методи для наочного зображення результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням системи обліку та внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна та які набули подальшого розвитку:

- інтерпретація категорії «товарні запаси» на основі узагальнення сучасних концепцій до визначення цієї категорії з позицій економічної теорії, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу для застосування в діяльності підприємств роздрібною торгівлі, як придбані або отримані підприємством роздрібною торгівлі різні зовнішні предмети та речі, які завдяки своїм властивостям, можуть задовольняють конкретні людські потреби та призначені для подальшого перепродажу підприємством роздрібною торгівлі з метою отримання прибутку від їх реалізації.

- класифікація товарних запасів, за такими ознаками, як вид, місцезнаходження, ступінь використання, джерела виникнення тощо;

- вдосконалення документообігу товарних запасів, усунення зайвих граф у формах документів.

Отримані результати дослідження спрямовані на підвищення аналітичності обліку і внутрішнього аудиту та можуть впроваджуватися в практику роботи підприємств роздрібною торгівлі, а також використовуватися при розробці нормативних-правових актів з бухгалтерського обліку та аудиту. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить підвищити оперативність реагування керівництву підприємства на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ефективність ведення господарської діяльності підприємствами роздрібною торгівлі.

SUMMARY

Qualification contains: 3 sections, 101 p., 3 sections, 13 tab., 3 fig., 75 references.

RETAIL TRADE, ACCOUNTING, INVENTORIES, TURNOVER, INTERNAL AUDIT, AUDIT PROCEDURES

The object of research is the organization of accounting systems and internal audit of inventories at the retail trade enterprise of the Limited Liability Company «Velvet».

The purpose of the qualification work is to substantiate the theoretical and methodological provisions, as well as to develop, taking into account current market trends, practical recommendations for improving the methodology of accounting and internal audit of commodity transactions at retail enterprises.

Research methods: the methodological basis of the work is a set of methods and techniques of scientific knowledge. The research uses general scientific methods of cognition: historical method, methods of induction and deduction, evaluation, theoretical generalization and comparison, comparison, grouping, classification, methods of causation, abstract-logical method, and statistical methods. The method of analysis is used in the study of the nature and features of accounting and internal audit in retail enterprises. For generalization and an estimation of a condition of the organization and conducting the account and control of stocks at the investigated enterprise methods of associations and analogies at research of methods of the account of stocks are used; logical analysis in determining the economic essence of inventories and the main directions of accounting policy; comparative analysis in identifying the advantages and disadvantages of different methods of accounting and internal audit; as well as schematic and graphical methods for visual representation of research results.

The scientific novelty of the obtained results lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of a set of issues related to the improvement of the system of accounting and internal audit of inventories at retail enterprises. In the course of the research the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty and which have been further developed:

- interpretation of the category «inventories» based on the generalization of modern concepts to define this category from the standpoint of economic theory, accounting, control and analysis for use in the activities of retail enterprises, as purchased or received by the retail trade various foreign objects and things their properties, can meet specific human needs and are intended for further resale by a retailer in order to profit from their sale.

- classification of inventories, on such grounds as type, location, degree of use, sources of origin, etc.;

- document flow of inventories, elimination of unnecessary columns in the forms of documents.

The results of the study are aimed at improving the analytical accounting and internal audit and can be implemented in the practice of retail trade, as well as used in the development of regulations on accounting, analysis and auditing. The practical application of the proposed recommendations will increase the analytical and responsiveness of the management of the enterprise to changes in external and internal factors that affect the efficiency of economic activity of retail enterprises.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

РЕФЕРАТ

SUMMARY

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВСТУП..... 11

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

1.1 Товар як основний об'єкт обліку на підприємствах роздрібною торгівлі .. 17

1.2 Особливості організації системи обліку на підприємствах роздрібною торгівлі та напрями її удосконалення 23

1.3 Методика обліку на підприємствах роздрібною торгівлі 33

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ «ВЕЛВЕТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства 46

2.2 Система обліку на підприємстві роздрібною торгівлі та напрями її вдосконалення 55

РОЗДІЛ 3 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

3.1 Організаційно-методологічні засади внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі 71

3.2 Система внутрішнього аудиту на підприємстві роздрібною торгівлі та напрями її удосконалення 77

3.3 Напрями вдосконалення внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі 81

ВИСНОВКИ 85

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ 88

ДОДАТОК А Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	95
ДОДАТОК Б Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	97
ДОДАТОК В Класифікація нормативно-правових актів, які регулюють питання діяльності підприємств роздрібно́ї торгівлі в Україні	99

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

грн. – гривня

ф. – форма

ОЗ – основні засоби

П(С)БО – положення (стандарт) бухгалтерського обліку

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

рис. – рисунок

№ – номер

Дт – дебет

Кт – кредит

ТМЦ – товарно-матеріальні цінності

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ДСТУ – Державний стандарт України

пп. – підпункт

РРО – реєстратор розрахункових операцій

ЕККА – електронний контрольний-касовий апарат

ТЗВ – транспортно-заготівельні витрати

ВСТУП

Торгівля є одним з найважливіших елементів економічної системи будь-якої країни. Від рівня розвитку торгівлі в середині країни, на пряму залежить можливість задоволення попиту населення країни в різних товарах, а відповідно і збалансованість споживання та виробництва, які в свою чергу впливають на ефективність економічних зв'язків між різними галузями господарства, від чого на пряму залежить рівень зайнятості населення, його добробут, а також рівень економічного розвитку країни в цілому. Сьогодні існує дві основні форми торгівлі – оптова і роздрібна, серед яких найбільш розповсюдженою є саме остання. Крім того, роздрібна торгівля значною мірою піддана впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів на результати господарської діяльності підприємств, оскільки на пряму взаємодіє з усіма галузями економіки та інститутами суспільного життя, постійні зміни в якому, стають причиною появи та активного розвитку нових видів роздрібною торгівлі, використання сучасних технологій продажу, інформаційних систем, а відповідно ї породжує необхідність у постійному розвитку та вдосконаленні систем обліку на підприємствах роздрібною торгівлі.

Крім того, внаслідок пандемії в країні відбуваються постійні зміни зовнішнього та внутрішнього економічного середовища, які спричиняють виникнення ризиків діяльності та їх вплив на стабільність фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі. У зв'язку з чим у підприємств роздрібною торгівлі виникає необхідність створення ефективної системи внутрішнього аудиту, здатної адекватно реагувати на виклики сучасності, оскільки саме внутрішній аудит забезпечує раціональне й економічно-доцільне ведення господарської діяльності та її відповідність чинному законодавству, перевірку виконання працівниками підприємства роздрібною торгівлі своїх безпосередніх обов'язків, сприяє виявленню фактів розкрадання цінностей і

запобігає випадкам неефективного використання усіх видів ресурсів підприємства роздрібною торгівлі.

Усі вище перелічені обставини підтверджують необхідність у вдосконаленні систем управління підприємствами роздрібною торгівлі, важливими елементами яких є облік та внутрішній аудит на підприємствах роздрібною торгівлі, що і зумовлює актуальність обраної теми.

Окремі теоретичні та практичні аспекти методології й організації обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі були висвітлені в працях таких українських та зарубіжних вчених та науковців, як: М.Т. Білухи, І.О. Бланка, З.Л. Бандури, В.І. Бачинського, О.М. Брадула, Т.А. Бутинця, Ю.А. Вериги, Г.М. Н.Н. Грабова, В.Г. Горелкіна, Давидова, Б.М. Занька, М.Д. Корінька, Л.М. Котенка, А.М. Кузьмінського, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, В.П. Пантелєєва, О.А. Петрик, В.С. Рудницького, О.В. Сапоговської, О.В. Фоміної, Т.В. Футало, В.О. Шевчука, В.В. Євдокимова, Н.А. Рудецької, О.В. Сапоговської Г. Амстронга, В.Д. Андрєєва, Б. Вейтца, А. Голмена, Ф. Котлера, М. Леві, Р. Монтгомері, Я.В. Соколова, В.П. Суйца, Л.О. Сухаревої та багатьох інших. Здійснивши аналіз наукових праць зазначених вчених, слід зауважити, що науково-методична база бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту товарних операцій підприємств роздрібною торгівлі не в повній мірі задовольняє сучасні потреби управління підприємствами роздрібною торгівлі та не є адаптованою існуючих сучасних торговельних форматів, що підтверджує необхідність подальшої наукової розробки зазначених питань.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних положень, а також розробка з урахуванням сучасних ринкових тенденцій, практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку і внутрішнього аудиту товарних операцій на підприємствах роздрібною торгівлі.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити нормативно-правове регулювання обліку та внутрішнього на підприємствах роздрібно́ї торгівлі;
- розглянути організаційно-методичні аспекти обліку на підприємствах роздрібно́ї торгівлі;
- визначити організаційні засади внутрішнього на підприємствах роздрібно́ї торгівлі як важливої складової сучасної системи управління;
- дослідити економічну сутність товарних запасів, особливостей їх класифікації та оцінки;
- надати організаційно-економічну характеристику господарсько-фінансової діяльності ТОВ «Велвет»;
- визначити основні напрямків удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств роздрібно́ї торгівлі.

Об'єкт дослідження - організація систем обліку та внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємстві роздрібно́ї торгівлі Товаристві з обмеженою відповідальністю «Велвет».

Предмет дослідження - сукупність теоретичних та організаційно-методичних аспектів формування системи обліку та аудиту товарних запасів підприємств роздрібно́ї торгівлі.

Для досягнення поставленої мети були використані наукові методи, які застосовуються при вивченні соціально-економічних процесів і явищ. Методологічною основою роботи склала сукупність методів і прийомів наукового пізнання. В процесі дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: історичний метод, методи індукції та дедукції, оцінки, теоретичного узагальнення і порівняння, зіставлення, групування, класифікації, методи причинно-наслідкового зв'язку, абстрактно-логічний метод, а також статистичні методи. Метод аналізу застосовано при дослідженні сутності та особливостей обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. Для узагальнення й оцінки стану організації та ведення обліку і контролю запасів на досліджуваному

підприємстві використано методи асоціацій і аналогій при дослідженні методик обліку запасів; логічного аналізу при визначенні економічної сутності запасів та основних напрямів облікової політики; порівняльного аналізу при виявленні переваг і недоліків різних методів обліку і внутрішнього аудиту; а також схематичні та графічні методи для наочного зображення результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних з удосконаленням системи обліку та внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна та які набули подальшого розвитку:

- інтерпретація категорії «товарні запаси» на основі узагальнення сучасних концепцій до визначення цієї категорії з позицій економічної теорії, бухгалтерського обліку, контролю та аналізу для застосування в діяльності підприємств роздрібною торгівлі, як придбані або отримані підприємством роздрібною торгівлі різні зовнішні предмети та речі, які завдяки своїм властивостям, можуть задовольняють конкретні людські потреби та призначені для подальшого перепродажу підприємством роздрібною торгівлі з метою отримання прибутку від їх реалізації.

- класифікація товарних запасів, за такими ознаками, як вид, місцезнаходження, ступінь використання, джерела виникнення тощо;

- документообіг товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі, усунення зайвих граф у формах документів;

- програма внутрішнього аудиту торговельних операцій на підприємствах роздрібною торгівлі.

Отримані результати дослідження спрямовані підвищити аналітичність обліку і внутрішнього аудиту та можуть впроваджуватися в практику роботи підприємств роздрібною торгівлі, а також використовуватися при розробці нормативних-правових актів з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту.

Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить підвищити аналітичність та оперативність реагування управлінського персоналу підприємства на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ефективність ведення господарської діяльності підприємствами роздрібною торгівлі.

Теоретичною та методичною основою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі, вітчизняне та зарубіжне законодавство з питань облікової політики та внутрішнього аудиту.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом підприємств роздрібною торгівлі. Отримані результати дослідження спрямовані підвищити аналітичність обліку і внутрішнього аудиту та можуть впроваджуватися в практику роботи підприємств роздрібною торгівлі, а також використовуватися при розробці нормативних-правових актів з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій дозволить підвищити аналітичність та оперативність реагування управлінського персоналу підприємства на зміни зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ефективність ведення господарської діяльності підприємствами роздрібною торгівлі.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Наука, освіта, технології, інновації: тенденції, виклики, перспективи» та XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях»

Крім того, питання організації обліку та внутрішнього аудиту на підприємстві роздрібною торгівлі було розглянуто в статті «Особливості

обліку товарних операції на підприємствах роздрібної торгівлі в Україні».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 98 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

1.1 Товар як основний об'єкт обліку на підприємствах роздрібноЇ торгівлі

Роздрібна торгівля є однією з найпоширеніших форм підприємства в Україні. Відповідно до пп. 4.4 Національного стандарту України ДСТУ 4303:2004 «Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять», роздрібна торгівля є видом економічної діяльності у сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів кінцевому споживачеві й надання йому торговельних послуг [1]. Виходячи зі змісту даного визначення, можна дійти висновків, що одним з ключових елементів господарської діяльності підприємств роздрібноЇ торгівлі є товари.

Як зазначає Н. В. Хоменко «товар є важливою складовою комплексу ефективних засобів впливу на споживачів, продуктом праці, виготовленим для реалізації має матеріальну форму, утримується підприємством та пропонується на ринок з метою його подальшого продажу, використання або споживання» [2, с. 25].

На сьогодні в економічній науці немає єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «товар».

За твердженням А.В. Калини, товаром є «річ, яка призначена для продажу або обміну на інші цінності» [3, с. 45]. У широкому значенні під товаром розуміють «матеріальну або нематеріальну власність, яка реалізується на ринку. Товаром можуть бути продукти як фізичної, так і розумової праці, результат послуги, сама здатність до праці, земля та її надра, тобто все, що має споживчу та продажну вартість і може обмінюватись на

інший товар (гроші) власником цієї споживчої вартості» [3, с. 45].

На думку ж П.К. Германчука термін «товар» є багатоаспектним поняттям, а тому у широкому розумінні під товаром треба розглядати «кінцевий продукт не тільки який утворився внаслідок виробничої діяльності, а й фізичної та розумової праці, тобто сама здатність людини працювати, а також природні ресурси які можуть бути обміняні на інший товар (гроші)» [4, с. 128]. Якщо ж розглядати зазначене поняття у вузькому розумінні, то товаром необхідно вважати продукт праці, виготовлений і призначений для продажу [4, с. 128].

На думку С.М. Гольцової товаром є «особливий продукт виробництва, який вироблений одним підприємством з метою його продажу безпосередньо самим підприємством або передається для його реалізації спеціально утвореним торгівельним підприємствам» [5, с. 164].

Бутинець Ф.Ф. у своїй працях, зазначає, що товаром є річ, яка призначена для подальшого, після виробництва, продажу або для можливого обміну на інший товар. Він вважає, що у широкому розумінні економічної сутності товару необхідно розуміти певний вид власності на об'єкт праці, який у подальшому може бути обмінений на інший об'єкт або реалізований за кошти [6, с. 324].

Дещо інше визначення досліджуваного поняття визначено у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», згідно з яким «товари – це матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством/установою з метою подальшого продажу» [8].

Найбільш повним та таким, що відображає усі суттєві характеристики даного поняття, є визначення сформульоване А.В. Калиною, В.В. Осокіною, згідно якого: «товар – це продукт виробництва або діяльності людини, створений для задоволення якихось потреб за допомогою обміну» [7, с. 30]. З цього визначення можна виокремити дві основні властивості товару: споживну вартість та здатність обміну одного товару на інший.

Споживною вартістю товару вважається його здатність задовольняти ті

чи інші потреби людини. Зазначена властивість є якісною стороною товару. Споживна вартість товару має бути продуктом праці, людської діяльності. Якщо якась корисна річ не є результатом такої діяльності (наприклад, вода у природному джерелі), то ця річ не має споживної вартості товару.

Споживна вартість товару надходить до споживання тільки за допомогою обміну, купівлі-продажу.

Другою властивістю товару, яка впливає з його визначення, полягає в його здатності обмінюватися на інший товар. На основі зазначеної властивості визначається вартість певного товару. Якщо споживна вартість – це кількісна сторона товару, то вартість є якісною стороною. Вона визначається витратами праці, капіталу, фізичних і духовних сил людини, його знаннями, досвідом і майстерністю потрібними для виготовлення даного товару. Обмін одного товару на інший можливий за умови рівності цих витрат на їх створення, тобто рівності їх вартостей.

Обмін товарів відбувається в певній пропорції. Наприклад, якщо при бартерному обміні (обміні без посередництва грошей) одна одиниця деякого товару обмінюється на чотири одиниці іншого товару, то між ними, таким чином, встановлюється певна пропорція. Вказане співвідношення, в якому один товар обмінюється на інший, є міноюю вартістю товару. Отже, вартість товару виявляється на ринку за допомогою мінової вартості. Мінова вартість уявляє собою форму прояву вартості товару на ринку [9, с. 131].

Слід зауважити, що описані вище підходи до визначення сутності поняття «товар» є найбільш розповсюдженими у економічній літературі, проте існують і інші підходи до трактування сутності поняття «товар» вченими, які визначені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Різні підходи до трактування поняття «товар»

Вчені	Визначення поняття «товар»
1	2
Базилевич В.Д. [10, с. 215]	«Товар - це економічне благо, що задовольняє певну потребу людини і використовується для обміну».

Продовження таблиці 1.1

1	2
Малюга Н.М. [10, с. 312]	«Товар - це актив, який утримується підприємством для продажу і передбачає у подальшому отримання прибутку».
Голов С.Ф. [12, с. 319]	«Товар - це матеріальні цінності, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу».
Лень В.С. [13, с. 432]	«Товар - це матеріальна або нематеріальна власність, яка реалізується на ринку».
Мочерний С.В. [14, с. 348]	«Товар - вироблений для обміну продукт праці, що задовольняє певну потребу людини».
Чебанова Н.В. [15, с. 431]	«Товар - це матеріальні цінності, що придбані (одержані) і зберігаються підприємством з метою наступного продажу».
Чепінога В. Г. [63, с. 411]	«Товар - це продукт праці, що задовольняє якусь потребу людей і виготовлений для обміну, призначений для продажу».

У розумінні бухгалтерського обліку, товари є різновидом запасів, порядок обліку яких визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку №9 «Запаси» [8].

Відповідно до П(С)БО 9 запасами – «є активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [8].

Дещо інше визначення поняття «запаси» міститься в науковій літературі, де запасами визначаються «різні речові елементи, що використовуються у процесі фінансово-господарської діяльності як предмети праці, а відповідно повинні споживатися в кожному господарському циклі і повністю переносити свою вартість на витрати підприємства та вартість продукції або товарів, що виготовляється або реалізується» [2, с. 16].

Із описаних вище визначень виходить, що запаси повинні відповідати наступним ознакам:

- бути власністю підприємства;
- виступати в формі матеріальних активів;

- постійно витрачатися, реалізовуватися та замінюватися новими (відновлюватися);
- мати призначення бути використаним у процесі реалізації (для торговельних підприємств);
- перетворюватися в грошові кошти протягом року або одного нормального операційного циклу [2, с. 17].

Беручи до уваги описані вище підходи до визначення суті зазначених понять, можна сформулювати наступне визначення поняття товарні запаси в аспекті діяльності підприємств роздрібною торгівлі, як придбані або отримані підприємством роздрібною торгівлі різні зовнішні предмети та речі, які завдяки своїм властивостям, можуть задовольняють конкретні людські потреби та призначені для подальшого перепродажу підприємством роздрібною торгівлі з метою отримання прибутку від їх реалізації.

Основним завданням організації обліку товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі є забезпечення фінансових звітів точними даними про їх наявність та склад. Крім того, до завдань їх обліку товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі можна віднести:

- забезпечення точності оцінки товарних запасів на будь-яку дату;
- періодичне уточнення вартості товарних запасів;
- проведення інвентаризації матеріальних цінностей з метою виявлення непотрібних та таких, що втратили свою цінність;
- точне визначення вартості придбаних матеріальних цінностей;
- точність оцінки спожитих та реалізованих матеріалів;
- своєчасне документування операцій, пов'язаних із рухом матеріалів та їх залишків [19, с. 247].

Здійснивши узагальнення ряду наукових джерел, можна запропонувати наступну класифікацію товарних запасів підприємств роздрібною торгівлі, представлену в таблиці 1.2, з метою подальшого використання її в обліковій політиці підприємств роздрібною торгівлі для раціональної організації обліку

та забезпечення належного контролю за їх використанням контролю.

Таблиця 1.2 – Класифікація товарних запасів підприємств роздрібною торгівлі

Ознака класифікації	Види товарних запасів
За місцезнаходженням	а) на підприємствах торгівлі (складські); б) у промисловості (збутові); в) у дорозі
За джерелами виникнення	а) власні; б) позикові (залучені) або запаси, які не є власністю підприємства [17, с. 125].
За строками	а) запаси на початок періоду; б) запаси на кінець періоду
За одиницями виміру	а) абсолютні - у вартісному та натуральному вираженні; б) відносні - у днях товарообороту
За призначенням	а) поточного зберігання (для забезпечення повсякденних потреб торговельного підприємства); б) сезонного призначення (для забезпечення безперебійної торгівлі в період сезонних змін попиту та пропозиції); в) дострокового завезення: для забезпечення безперебійної торгівлі в віддалених місцевостях у період між строками завезення товарів); г) цільові товарні запаси: для здійснення відповідних заходів.
За ступенем використання	а) витратні або запас готової продукції (для забезпечення поточної господарської діяльності); б) резервні або буферні (для забезпечення безперебійної торгівлі в пік реалізації, страхування від затримок та зривів реалізації та відвантаження, для врахування можливих непередбачених обставин) [18, с. 44].
За видами	а) продовольчі; б) непродовольчі

Отже, діяльність підприємств роздрібною торгівлі є заключним етапом у ланцюгу руху товару від виробника до споживача, у зв'язку з чим на таких підприємствах концентруються товарні запаси, які є основним об'єктом обліку на таких підприємствах. Основною метою створення товарних запасів на підприємствах роздрібною торгівлі є забезпечення безперебійної їх діяльності. Необхідність їх створення зумовлюють наступні фактори:

дискретність поставок; випадкові коливання, передбачені зміни в кон'юнктурі, які діючи разом чи окремо зумовлюють тенденцію до збільшення товарних запасів. У зв'язку з чим, описані понятійні та сутнісні особливості товарів товарних запасів необхідно брати до уваги при побудові ефективної системи їх обліку і контролю.

1.2 Особливості організації системи обліку на підприємствах роздрібною торгівлі та напрями її удосконалення

Роздрібна торгівля є сферою господарської діяльності з продажу товарів та послуг на підставі усних або письмових договорів купівлі-продажу безпосередньо кінцевим споживачам для їх власного некомерційного використання [20].

Підприємства роздрібною торгівлі можуть здійснювати свою діяльність через:

1) магазини - стаціонарні пункти роздрібного продажу товарів, які займають окремі приміщення або будівлі та мають торговельний зал для покупців. В свою чергу магазини можуть бути:

а) в залежності від товарної спеціалізації: продовольчі, непродовольчі, змішані;

б) в залежності від товарного асортименту: спеціалізовані, неспеціалізовані, універмаги, універсами, будинки торгівлі, торговельні центри;

в) в залежності від форми торгівлі: звичайного типу, самообслуговування, торгівлі за зразками, торгівлі за попереднім замовленням, дрібнооптові, фірмової торгівлі;

2) палатки, кіоски, які займають окремі приміщення, але не мають торговельного залу для покупців;

3) пересувну мережу - функціонуючі тривалий час спеціально обладнані різні пристосування для дрібної торгівлі: автомагазини, лотки, розвозки тощо.

Бухгалтерський облік товарів та їх реалізації є основною ділянкою бухгалтерського обліку підприємства роздрібною торгівлі, яка забезпечує визначення і контроль за точністю і об'єктивністю основного показника його діяльності – обсягу роздрібного товарообігу та доходу як джерела покриття витрат обігу та створення прибутку. З огляду на це вважаємо, що для формування якісної облікової системи, яка б повністю задовольняла інформаційні потреби керівництва й вимоги користувачів щодо ефективного управління реалізацією товарів, необхідними є врахування особливостей комерційної діяльності торговельних підприємств та відповідна організація облікового процесу.

Облікова політика підприємств роздрібною торгівлі повинна бути організована з дотриманням вимог законодавства. Перелік нормативно-правових актів, які регулюють питання діяльності підприємств роздрібною торгівлі в Україні та особливості організації бухгалтерського обліку на них, представлено в таблиці 1.3 (додаток В).

За допомогою правильної організації обліку на підприємствах роздрібною торгівлі забезпечується:

- виконання плану товарообігу, підготовку інформації, необхідної для керування всіма службами підприємства;
- автоматизація процесу обліку товарів на складах і в мережі роздрібною торгівлі;
- контроль за виконанням договорів поставок та інших зобов'язань, своєчасний та вірний розрахунок з постачальниками і замовниками;
- перевірка правильності документального оформлення, законності і цілеспрямованості операцій, своєчасне і повне їх відображення в обліку;
- правильність списання товарних втрат;

- формування достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства, необхідні оперативному керівництву для прийняття доцільних управлінських рішень, та для використання зацікавленими особами;

- контроль за правильним використанням і зберіганням товарів і фінансових ресурсів;

- дотримання правил проведення інвентаризацій, своєчасне виявлення і відображення в обліку їх результатів [42, с. 110].

Основні завдання організації системи обліку товарів на підприємствах роздрібною торгівлі полягають у:

- оптимальному функціонуванні системи обліку, що створює умови для формування облікової, контрольної і аналітичної інформації в оптимальному режимі;

- визначенні важелів контролю і управлінні цими системами, а також у методах їх використання для різних рівнів від керівників підрозділів обліку, контролю та аналізу до керівництва підприємства роздрібною торгівлі;

- запобіганні негативних результатів господарської діяльності підприємства роздрібною торгівлі;

- створенні сприятливих умов праці спеціалістів обліку (визначення обсягу робіт, конкретизація і розмежування відповідальності за виконання облікових, контрольних і аналітичних операцій та надання інформації внутрішнім і зовнішнім користувачам);

- наявності облікової, контрольної та аналітичної інформації за необхідними розрізами, у встановлені терміни для досягнення її корисності та забезпечення вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів [43, с. 299].

Господарська діяльність підприємств роздрібною торгівлі має певну специфіку, яка впливають на організацію обліку. До таких специфічних рис відноситься:

- асортимент товарів здебільшого залежить від характеру попиту й

особливостей контингенту, що обслуговується, його професійного, національного, вікового складу, купівельної спроможності, умов праці та побуту;

- підприємства організаційно та торгово-технологічно досить автономні й самостійні в процесі реалізації товарів, і кожне має свої доходи та витрати, які можна врахувати і зіставити;

- підприємства максимально наближені до споживачів, а за розміром порівняно невеликі, що дає можливість швидко реагувати на зміни ринкової ситуації;

- попит на товари та послуги торгових підприємств з урахуванням профілю діяльності схильний до значних коливань за порами року, днями тижня і навіть годинами доби;

- поряд з реалізацією товарів підприємства надають великий обсяг додаткових послуг з метою залучення покупців [41, с. 12].

Крім того, до організації ведення діяльності у сфері роздрібною торгівлі законодавством визначено ряд специфічних вимог, яких необхідно дотримуватись.

Так, торгова діяльність повинна здійснюватися із дотриманням наступних вимог:

- забезпечення прав споживачів;

- наявність на видному та доступному місці куточка покупця, в якому розміщується книга відгуків та пропозицій, адреси і номери телефонів органів, що забезпечують захист прав споживачів тощо;

- відповідність торгового приміщення санітарним та технічним нормам;

- наявність цінників, документів, що підтверджують якість товарів тощо;

- дотримання термінів зберігання товарів;

- розміщення торгового патенту, ліцензії відповідно до

встановлених законодавством вимог;

- дотримання санітарних вимог;
- дотримання правил продажу відповідних товарів;
- наявність контрольних ватів та інших засобів вимірювальної техніки;
- при розрахунках із покупцями має бути забезпечена достатня

кількість розмінної монети, приймання зношених купюр та інших [45, с.198].

Крім того, господарюючі суб'єкти можуть здійснювати торговельну діяльність лише після проведення їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності.

У сфері роздрібно́ї торгівлі реалізація окремих видів товарів може здійснюватися лише за наявності спеціального дозволу – ліцензії. До таких товарів відносять: алкогольні напої, тютюнові вироби, лікарські засоби, зброя та боєприпаси до неї, особливо небезпечні хімічні речовини, наркотичні засоби, психотропні речовини, вироби з вмістом дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, вибухові речовини та ін. Розмір плати за видачу ліцензії встановлює КМУ, а термін її дії – орган, що видає ліцензію. Термін дії ліцензії не може бути меншим 3 років.

Слід зазначити, що у бухгалтерському обліку ліцензії відображають як інші нематеріальні активи (субрахунок 127). Протягом терміну використання вартість ліцензії підлягає амортизації, суми якої відносять до витрат операційної діяльності.

Також, суттєвий вплив на формування облікової політики підприємств роздрібно́ї торгівлі є те, що дохід від роздрібно́ї торгівлі формується за рахунок встановленої торгової націнки на товари, яка додається до ціни придбання товару у підприємств оптової торгівлі або виробників, а також те, що розрахунки з покупцями в роздрібно́ї торгівлі здебільшого здійснюють у готівковій або безготівковій формі (з використанням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів і т. ін.), внаслідок чого у більшості випадків виручка надходить готівкою в каси підприємства

роздрібної торгівлі.

Заважаючи на описане вище, відповідно до вимог національного законодавства підприємства роздрібної торгівлі зобов'язані здійснювати розрахунки із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (РРО) [44].

Реєстратор розрахункових операцій (РРО) – це «пристрій або програмно-технічний комплекс, в якому реалізовані фіскальні функції і який призначений для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів (наданні послуг), операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та/або кількості проданих товарів (наданих послуг). До РРО належать: електронний контрольно-касовий апарат (ЕККА), електронний контрольно-касовий реєстратор, комп'ютерно-касова система, електронний таксометр, автомат з продажу товарів (послуг) тощо» [44].

Реєстратори розрахункових операцій (РРО) повинні бути зареєстровані в органі державної податкової служби за місцезнаходженням суб'єкта підприємництва або за місцем фактичного здійснення підприємницької діяльності та опломбовані у встановленому порядку.

Одночасно з реєстрацією реєстраторів розрахункових операцій (РРО) проводиться реєстрація Книги обліку розрахункових операцій (КОРО), аркуші якої повинні бути пронумеровані, прошнуровані, завірені підписом керівника державної податкової інспекції та скріплені гербовою печаткою податкового органу. Книга обліку розрахункових операцій (КОРО) містить щоденні звіти, складені на підставі розрахункових документів щодо руху грошових коштів, товарів (послуг). Це можуть бути касові або товарні чеки, розрахункові квитанції тощо, які підтверджують факт продажу (повернення) товарів, отримання (видачі) коштів, надруковані і зареєстровані у встановленому порядку РРО або заповнені вручну.

Дозволяється застосовувати тільки ті реєстратори розрахункових операцій (РРО), які включені до Державного реєстру. У разі ж виходу

реєстратора розрахункових операцій (РРО) з ладу або відключення електроенергії (проте не більше 72 години) розрахункові операції можуть здійснюватися з використанням книги обліку розрахункових операцій та розрахункової книжки. За невикористання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) підприємствами роздрібною торгівлі, законодавством України передбачено штрафні санкції [44].

Без застосування РРО розрахунки готівкою у сфері торгівлі з використанням розрахункових книжок (РК) та Книг обліку розрахункових операцій (КОЮ) можуть проводитися у таких випадках:

1) якщо форма діяльності суб'єкта господарювання включена до спеціального переліку, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 12.03.98 р. № 24 (зі змінами і доповненнями);

2) при здійсненні торгівлі суб'єктом господарювання, що придбав спеціальний торговий патент або перейшов на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності;

3) при здійсненні роздрібною торгівлі через засоби пересувної торговельної мережі, розташовані за межами стаціонарних приміщень і не підключені до мережі електропостачання, та інші [44].

Також, у передбачених законодавством випадках, реалізація товарів за готівку може здійснюватися без використання РРО, проте з обов'язковим застосуванням розрахункових квитанцій (ф. № РК-1 або РК-2) що вміщуються у розрахунковій книжці (РК).

Розрахункова книжка (РК) - це «належним чином зброшурована та пронумерована книжка, зареєстрована в органах державної податкової служби України, яка містить номерні розрахункові квитанції, що видаються покупцеві калі не застосовується РРО (наприклад, при тимчасовому відключенні електроенергії, при виході з ладу РРО тощо)» [44].

Описані вище специфічні особливості ведення господарської діяльності підприємств роздрібною торгівлі зумовлюють наступні особливості організації обліку на них:

– у торгівлі немає витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, але є витрати, пов'язані зі зберіганням та реалізацією товарів. Ці витрати називають витратами обігу і обліковують на рахунках 93 «Витрати на збут» і 92 «Адміністративні витрати».

– торгові підприємства закупають товари за купівельними цінами, а продають дорожче – за цінами продажу. В торгівлі облік придбаних товарів ведеться за цінами продажу, якщо інші методи оцінки використовувати недоцільно. Вирахувати купівельну і продажну ціну кожної реалізованої кількості товару недоцільно і трудомістко, у зв'язку з чим при обліку за цінами продажу на підприємствах торгівлі при придбанні товарів на них одразу встановлюється торгова націнка (кредит рахунку 285 «Торгова націнка») і далі визначається обсяг реалізації тільки за цінами продажу. В кінці місяця розраховується сума торгових націнок у продажній вартості реалізованих товарів та купівельна вартість реалізованих товарів [35].

– фінансовий результат від реалізації товарів у торгівлі визначають як різницю між цінами продажу без ПДВ та купівельними цінами реалізованих товарів і витратами обігу.

Ціни продажу, відповідно, мають встановлюватися в такому розмірі, щоб окупити витрати обігу і забезпечити певний рівень прибутку, які розраховуються за наступною формулою (1.1):

$$\Phi.P. = Д - Ц - В \quad (1.1)$$

де, $\Phi.P.$ - Фінансовий результат;

$Д$ - Дохід за цінами продажу (без ПДВ);

$Ц$ - Купівельна ціна реалізованих товарів;

$В$ - Витрати обігу.

Організація обліку на підприємствах роздрібної торгівлі передбачає

ведення специфічних рахунків (рис. 1.1)

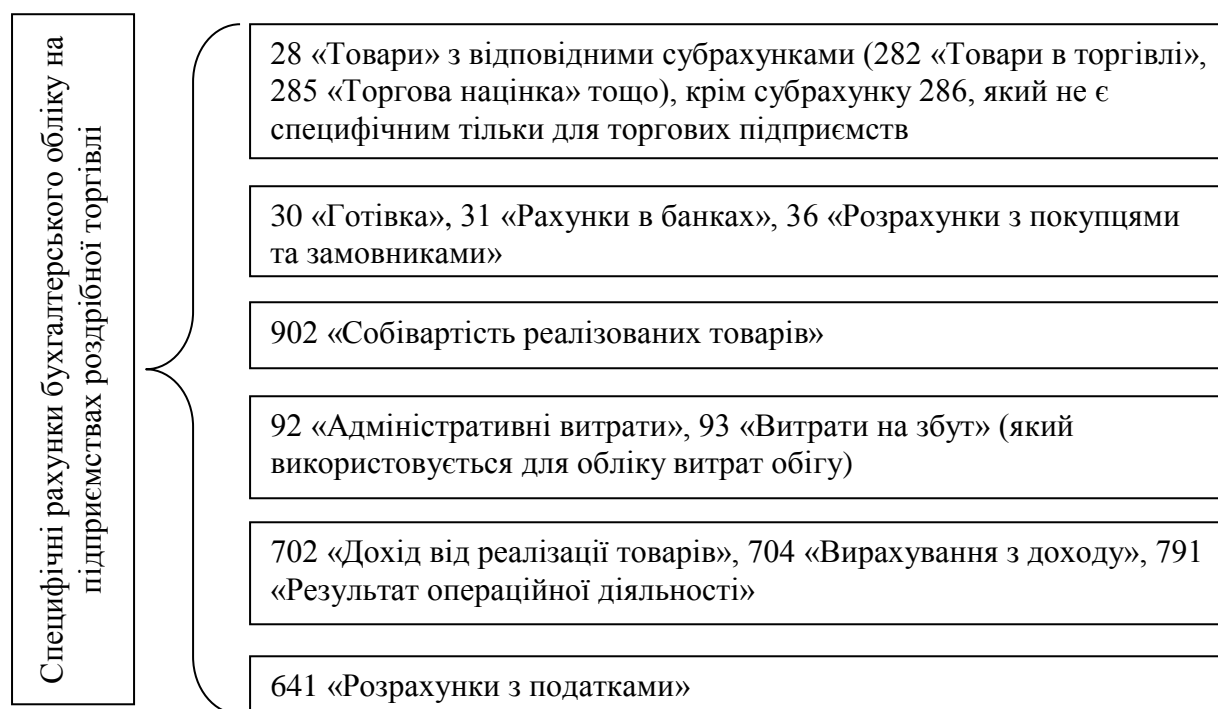

Рисунок 1.1 - Специфічні рахунки бухгалтерського обліку на підприємствах роздрібно́ї торгівлі

Сам же порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з надходження та реалізації товарів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі, загалом не дуже відрізняється від схеми організації обліку на інших підприємствах (промислових, оптової торгівлі тощо). Основна відмінність полягає у відсутності рахунку 23 «Виробництво», немає витрат на виробництво і списання їх на рахунок 26 «Готова продукція».

З приводу основних ділянок бухгалтерського обліку, то слід зазначити, що організація ділянок обліку на підприємствах роздрібно́ї торгівлі суттєво не відрізняється від обліку на інших підприємствах, тобто:

– облік грошових коштів ведеться згідно з постановами правління НБУ, проте особливістю є обов'язковість застосування РРО при розрахунках готівкою і можливість здавання виручки до банку торговим підприємствам, які здійснюють торгівлю вночі, вранці наступного дня;

– облік оплати праці, фінансова звітність, облік розрахункових операцій, облік капіталу, необоротних активів тощо суттєво не відрізняється від інших галузей, проте підприємства роздрібної торгівлі витрачають досить значні кошти на рекламу, зокрема, на рекламування товарів у вітринах.

Отже, усі описані вище особливості впливають на організацію і методику ведення бухгалтерського обліку та визначення фінансових результатів діяльності підприємств роздрібної торгівлі, такими специфічними особливостями, є:

– ведення обліку товарів у роздрібній торгівлі у вартісному вираженні за цінами продажу (за винятком окремих цінних товарів - ювелірних виробів, автомобілів тощо);

– торговельна націнка у роздрібній торгівлі включає суму податку на додану вартість, сплачену постачальнику, власну торговельну націнку підприємства торгівлі та ПДВ на суму цієї торговельної націнки. Облік торговельних націнок ведеться на окремому регулюючому (контрарному, контрактивному) субрахунку 285 «Торгова націнка»;

– у балансі торгового підприємства залишок товарів відображають за собівартістю придбання (без суми торгової націнки) з урахуванням транспортно-заготівельних витрат, тому сальдо рахунка 28 «Товари» показують згорнутим;

– товар, прийнятий на комісію, залишається власністю комітента до його реалізації, тому облік такого товару ведуть окремо і його залишок на кінець звітного періоду у балансі торгового підприємства не відображають;

– транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ) включають до собівартості придбаних товарів, тому їх обліковують на рахунку 28 «Товари» або безпосередньо у вартості придбаного товару, або на окремому субрахунку 289 аналогічної назви;

– у галузі роздрібної торгівлі відсутній процес виробництва, що зумовлює ряд особливостей в організації обліку цієї стадії кругообігу засобів торгово-виробничого підприємства;

– інші витрати торговельної діяльності (витрати обігу) не включають до собівартості реалізованих товарів, а обліковують окремо як операційні витрати (витрати періоду) і списують безпосередньо на фінансові результати у періоді їх виникнення.

1.3 Методика обліку на підприємствах роздрібної торгівлі

Організація обліку на підприємствах роздрібної торгівлі визначається обліковою політикою торговельного підприємства, заснованої на основних принципах обліку та фінансової звітності. Облікова політика підприємства затверджується відповідним наказом, та містить в собі методичні та організаційно-технічні складові організації обліку на підприємстві, перелік яких наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Методичні та організаційно-технічні складові організації обліку на підприємствах роздрібної торгівлі

Методичні складові
1
1. Облікова одиниця товарів.
2. Первісна оцінка товарів.
3. Облік транспортно-заготівельних витрат.
4. Методи оцінки при вибутті.
5. Порядок нарахування торгової націнки.
6. Порядок проведення уцінки.
7. Норми природного убутку.
Організаційно-технічні складові
1. Визначення матеріально-відповідальних осіб і розподіл їх обов'язків.
2. Розподіл облікової праці за ділянками.
3. Засоби комп'ютерних технологій.
4. Перелік первинних документів та облікових реєстрів щодо руху товарів.

Продовження таблиці 1.4

1
5. Графік документообігу.
6. Робочий план рахунків
7. Форми внутрішньої звітності.

Джерело: [46]

Ведення обліку на підприємствах роздрібною торгівлі здійснюється на підставі відомостей, які містяться в первинних документах, у зв'язку з чим важливим аспектом облікової політики підприємства є встановлення вимог до документального оформлення господарських операцій. В системі бухгалтерського обліку первинний документ є передумовою обліку на підприємстві – процесу виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішення.

Підприємства роздрібною торгівлі здійснюють такі основні види операцій, які підлягають документальному оформленню:

- відображення приходу товару на склад;
- внутрішнє переміщення товару по зонах відповідальності;
- реалізація товару кінцевому споживачу;
- інші операції, які можуть мати місце в торгівлі, такі як повернення товару, переоцінка товару, передача товару з торгівельної точки на склад підприємства або в іншу торгівельну точку, нестача або надлишки товарів, виявлені при інвентаризації [47].

Зазначені операції оформлюються наступними документами, перелік та характеристика яких наведена у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Документи якими оформлюється рух товарів на підприємствах роздрібною торгівлі

Назва документа	Характеристика
1	2
Договір купівлі-продажу	продавець, який здійснює підприємницьку діяльність з продажу товару, зобов'язується передати покупцеві товар, що

Продовження таблиці 1.5

1	2
	звичайно призначається для особистого, домашнього або іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар і оплатити його. Складається у 2 примірниках, є публічним.
Накладна	Є підставою для списання товарів з матеріально-відповідальної особи постачальника і оприбуткування товарів матеріально-відповідальною особою покупця (роздрібного підприємства). Накладна виписується в 3-ох примірниках: 1-ий - отримувачу товарів, 2-ий - постачальнику, 3-ій - на пропускний пункт.
Довіреність	Згідно норм Загальної частини Цивільного кодексу України - довіреністю є письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами. Наявність такої інформації: про довірителя; відомості про представника; повноваження представника, тобто які саме дії вчинятимуться від імені довірителя; дата складання. Довіреність - не є первинним документом, не фіксує факт здійснення господарських операцій.
Рахунок-фактура	Є підставою для виписки платіжного доручення на оплату товарів постачальнику. Підписують керівник, головний бухгалтер.
Платіжне доручення	Є розпорядженням обслуговуючому банку про перерахування визначеної суми на рахунок іншого підприємства. Використовується для розрахунків між підприємствами за одержані товарно-матеріальні цінності, при авансовому платежі тощо.
Виписка банку	Документ, який видається банком підприємству і відображає рух грошових коштів на рахунках в банках.
Товарно-транспортна накладна	Документ, призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи. Виписується в 4-ох примірниках: 1-ий - вантажовідправнику; 2-ий, 3-ій і 4-ий примірники, завірені підписами і печаткою вантажовідправника передаються водію. Водій 2-ий примірник здає вантажоодержувачу (як підстава оприбуткування товарів на складі). 3-ій і 4-ий примірники, завірені підписами і печаткою вантажоотримувача, водій передає АТП -перевізнику (третій примірник є підставою для проведення розрахунків за транспортні послуги і надається замовнику; четвертий - додається до подорожнього листа і є підставою для обліку транспортних робіт і нарахування заробітної плати водію).
Податкова накладна	Податкова накладна складається особою, яка зареєстрована як платник податку і якій присвоєно індивідуальний податковий номер платника ПДВ. Податкова накладна та додатки до неї складаються винятково в електронній формі (з 2015 року), обов'язкова реєстрація в Єдиному реєстрі податкових накладних у встановлений Податковим кодексом України термін.

Продовження таблиці 1.5

1	2
Товарний звіт	Рух товару на підприємствах роздрібно́ї торгівлі фіксується в товарному звіті, який складається матеріально відповідальною особою і потім передається до бухгалтерії для подальшої обробки і відображення в бухгалтерському обліку. Разом з бланком товарного звіту матеріально відповідальні особи передають всі відображені в звіті первинні документи (як прибуткові так і видаткові).

Джерело: [48].

Безпідставна відсутність таких документів при проведенні товарних операцій є адміністративним порушенням із організації ведення бухгалтерського обліку, що тягне за собою адміністративну відповідальність за неналежне ведення бухгалтерського обліку.

Крім того, для забезпечення правильної організації обліку товарів підприємству роздрібно́ї торгівлі необхідно:

- визначити методику формування первісної вартості товарів (методику розподілу транспортно-заготівельних витрат (далі – ТЗВ));
- дотримуватись норм та правил організації зберігання товарно-матеріальних цінностей;
- встановити чітку систему документообігу і суворий порядок оформлення операцій з руху матеріальних цінностей;
- застосовувати засоби механізації та автоматизації обліково-обчислювальних робіт з використанням програм складського обліку;
- проводити в установленому порядку інвентаризації та вибіркові перевірки наявності товарів і вчасно відображати в бухгалтерському обліку результати цих інвентаризацій та перевірок.

Процедура обліку товарів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі починається з постачання товару, який і є основним засобом для здійснення господарської діяльності підприємством. Відповідно до положення бухгалтерського обліку 9, товари належать до другого класу рахунків «Запаси» і обліковуються на 28 рахунку бухгалтерського обліку «Товари».

Рахунок 28 «Товари» відноситься до активів підприємства із відповідним відображенням у фінансовій звітності у розділі «оборотні активи». За своїм економічним змістом «запаси» є активом який:

- утримуються з метою продажу при звичайній діяльності підприємства;
- придбаваються для подальшої переробки для виробництва продукції;
- споживаються в ході виробничого процесу або для утримання самого підприємства [62, с. 143].

Визначення вартості запасів, тобто їх оцінка, проводиться при будь-якому їх руху (придбанні чи вибутті) та визначається на дату складання фінансової звітності, тобто на кожне перше число кварталу.

Враховуючи, що підприємство роздрібною торгівлі не має виробничого процесу, то товарні запаси приймаються матеріально-відповідальною особою у кількісному виразі із врахуванням їх якості. Прийняття товару матеріально-відповідальною особою підприємства є підставою для їх відображення у складському та бухгалтерському обліку у день їх отримання.

Товари призначені для продажу підприємствами роздрібною торгівлі можуть прийматись безпосередньо, без залучення складу, до торгової зали для їх подальшої реалізації.

Підставою для одержання товару є довіреність, яка підписана посадовими особами підприємства та затверджена відповідною печаткою.

При отриманні товарів, які безпосередньо придбані із метою подальшого перепродажу, визначається їх первісна вартість.

Методику формування первісної вартості товарів передбачено П(С)БО 9 «Запаси», згідно з якою до первісної вартості товарів відносяться витрати:

- суми, сплачені постачальникові товару, за вирахуванням непрямих податків;
- суми ввізного мита;

– суми транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ), включаючи витрати, пов'язані зі страхуванням ризиків транспортування товарів;

– суми непрямих податків, які не відшкодовуються підприємству;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням товарів. До транспортних витрат торговельного підприємства, понесеними у зв'язку з придбанням товарів [35].

У бухгалтерському обліку при здійсненні роздрібного продажу товари, що надійшли відображаються по дебету рахунку 28 із відкриттям субрахунку 282 «Товари в торгівлі».

При організації роботи через роздрібну торгівлю облік таких товарів проводять за цінами продажу із додаванням торгової націнки.

Як правило транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ) при здійсненні операцій із товарами розраховують окремо від їх вартості придбання та відображають витрати на субрахунку 289 «Транспортно-заготівельні витрати». У балансі сальдо рахунку 28 згортається за всіма субрахунками; до валюти балансу включається купівельна вартість товарів [50, с. 41]. Описані типові бухгалтерські операції із оприбуткування товарів відображено у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Бухгалтерські операції із оприбуткування товарів

№	Зміст операції	Д-т	К-т
1	2	3	4
Перша подія — оприбуткування товарів			
1.	Оприбутковано товари	28	631
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631
3.	Відображено борг перед транспортною організацією	28	685 (631)
4.	Відображено податковий кредит з ПДВ за транспортування	641	685
5.	Оплачено рахунки постачальника	631	311
6.	Оплачено рахунки транспортної організації	685	311

Продовження таблиці 1.6

1	2	3	4
Перша подія — передоплата (транспортні витрати не відображаємо)			
1.	Здійснено передоплату за товари	371	311
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644
3.	Оприбутковано товари	28	631
4.	Списало ПДВ	644	631
5.	Здійснено залік авансу	631	371

З метою контролю за наявністю та рухом товарів на підприємствах проводять їх інвентаризацію, за принципом стандартної інвентаризації запасів, проте як правило суцільним методом перерахунку кількості.

Виявлені в ході інвентаризації надлишки оприбутковуються на баланс підприємства і відносяться до інших операційних доходів, із відображенням бухгалтерського проведення: Д-т 28 К-т 719.

При встановленні пересортиці дані з одного регістра аналітичного обліку переносяться до іншого в межах одного синтетичного рахунку, із бухгалтерським записом: Д-т 28 К-т 28. Нестачі у межах норм природних втрат списуються на собівартість.

У результаті проведення інвентаризації виявляють неходові, залежалі, зіпсовані товари, крадіжки, товарні втрати, відображення яких наведено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Бухгалтерські операції з обліку нестач

№	Зміст операції	Д-т	К-т
1	2	3	4
1	Виявлено нестачу запасів	947	28
2	Списано нестачу в межах норм природних втрат	93	947
3	Віднесено понаднормову нестачу на позабалансовий рахунок	72	-

Продовження таблиці 1.7

1	2	3	4
4	Віднесено нестачу на винних осіб	375	716, 072
5	Віднесено на винних осіб нестачу в двократному розмірі	375	716
6	Внесено в касу матеріально відповідальною особою відшкодування збитків	301	375
7	Віднесено двократний розмір нестачі на розрахунки з бюджетом	716	642
8	Перераховано борг до бюджету	642	311
9	Списано на фінансовий результат:		
	- операційні витрати;	791	947
	- операційний дохід	716	791

Особливістю роздрібною торгівлі, яка відрізняє її від інших є відображення товарів за продажними цінами. Відповідно продажну ціну товару можна визначити за наступною формулою (1.2):

$$Ц = П.В + Н \quad (1.2)$$

де, $Ц$. – Продажна ціна товару;

$П.В$ – Первісна вартість;

$Н$ – Торгова націнка.

При надходженні товарів підприємство відображає в обліку і суму торгової націнки. На практиці існує два підходи до формування торгової націнки:

– наказом (розпорядженням) керівника встановлюється розмір торгової націнки на товари;

– спочатку встановлюється продажна вартість товару, а потім зворотним рахунком визначається сума торгової націнки [51].

На субрахунку 285 «Торгова націнка» обліковуємо торгівельні націнки. Товари за ціною реалізації обліковуються на субрахунку 282 (за продажними

цінами), як сума первинної вартості та торгової націнки. У балансі відображається сальдо субрахунків 282 і 285, що відображає вартість придбання товарів без націнок.

Для відображення доходу від реалізації товарів підприємства роздрібною торгівлі застосовують субрахунок 702. За кредитом цього субрахунку відображають нарахування доходу на дату відвантаження товарів, за дебетом - відповідну суму непрямих податків, а також списання суми доходу в порядку закриття на субрахунок 791. Собівартість реалізованих товарів списують у дебет субрахунку 902 [51].

Товари реалізуються у готівковій та безготівковій формі. Процес реалізації здійснюється за продажними цінами. При цьому в обліку здійснюється наступне відображення:

– одержання доходу: за даними касових звітів – Дт 30; при здачі виручки на рахунки – Дт 31.

– списання від відповідальних осіб. При цьому кредитується рахунок 702 «Дохід від реалізації».

Не зважаючи на те, що підприємство роздрібною торгівлі не здійснює виробничої діяльності, воно все одно має певні витрати на забезпечення реалізації товару. Такі витрати називають «витрати обігу», і вони обліковуються у грошовому виразі та являють собою витрати, які пов'язані безпосередньо із обслуговуванням процесу реалізації товару та його постачання від покупця і до магазину.

У бухгалтерському обліку витрати обігу відображаються на відповідних синтетичних рахунках 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати».

Всі витрати, які відбулись у звітному періоді відображаються по дебету відповідного витратного рахунку 92, 93, 94 і по закінченню такого періоду списуються із використанням кредиту на дебет рахунку 79 «Фінансовий результат». Суми транспортно-заготівельних витрат, які накопичені на рахунку 28 та пов'язані із купівлею товарів відносяться безпосередньо на

собівартість такого товару [52, с. 37-38]. Такі типові бухгалтерські операції із відображення в обліку витрат обігу наведено у таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Бухгалтерські операції із відображення в бухгалтерському обліку витрат обігу

№	Зміст операції	Д-т	К-т
1	2	3	4
1	Витрачено матеріали на упаковку	93	20
2	Нараховано заробітну плату адміністративного персоналу	92	661
3	Нараховано заробітну плату виробничому персоналу підприємства торгівлі	93	661
4	Нараховано відрахування на соціальні заходи	92,93	6\$
5	Нараховано амортизацію необоротних активів	92,93	13
6	Нараховано борг транспортній організації за перевезення товарів до покупця	93	685, 63
7	Нараховано борг комунальним підприємствам за водопостачання, опалення, освітлення тощо	93,92	685, 63
8	Нараховано борг сторонній організації за рекламу	93	685
9	Списано витрати на відрядження	92,93	372
10	Нараховано податки та платежі	92	641,642
11	Списано нестачі в межах норм природних витрат	93	947
12	У кінці звітної періоду списано витрати обігу на рахунок фінансових результатів	791	92,93

При відображенні в обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібною торгівлі бухгалтерами повинні враховуватись наступні особливості:

1. Дохід від реалізації товарів населенню за готівку та покупцям за безготівковим розрахунком відображається за кредитом субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» відповідно в продажних або відпускних з податком на додану вартість цінах. Сума ПДВ з роздрібного продажу товарів визначається в установленому порядку й відображається за дебетом цього ж субрахунку. Таким чином, кредитове сальдо субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» показує суму доходу підприємства від реалізації товарів

наростаючим підсумком з початку року.

2. Реалізовані товари списуються із підзвіту матеріально відповідальних осіб за обліковими продажними цінами й відносяться на дебет субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» як при реалізації товарів населенню за готівкові грошові кошти, так і при реалізації товарів покупцям за безготівковим розрахунком за відпускними цінами, включаючи ПДВ.

3. При продажі на підприємстві товарів в роздріб покупцям, облік доходу від реалізації товарів за безготівковим розрахунком повинен вестись на окремому аналітичному рахунку до субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» з урахуванням методології обліку доходів та визначення і відображення на цьому рахунку податку на додану вартість згідно з виписаними товарними документами та податковими накладними.

4. Фінансовий результат від продажу товарів в роздріб за готівку визначається на субрахунку 791 «Результат основної діяльності» за звітний рік і відображається в обліку заключними записами за рік шляхом списання на субрахунок 791 кінцевих сальдо із субрахунків 702 «Дохід від реалізації товарів» і 902 «Собівартість реалізованих товарів».

5. Організувати і вести бухгалтерський облік реалізації товарів повинні самі головні бухгалтери підприємств, враховуючи положення нормативних документів і специфіку роботи підприємств [54, с.159].

Продаж товарів здійснюється за готівку чи безготівково, то записи на одержання доходу та списання із підзвіту матеріально відповідальних осіб реалізованих товарів за продажними цінами роздрібною торгівлі будуть наступними:

– за даними касових звітів або витягів з поточних рахунків підприємства в банку: Дт 30 «Готівка» - при надходженні виручки безпосередньо в касу підприємства (Дт 31 «Рахунки в банках» – при здачі виручки безпосередньо на поточні рахунки в банках) і Кт 702 «Дохід від реалізації товарів» – на суму зданої виручки від продажу товарів;

– за даними товарно-грошових звітів підприємств роздрібної торгівлі (крамниць, кіосків і ін.): Дт 902 «Собівартість реалізованих товарів» і Кт 282 «Товари в роздрібній торгівлі» - на облікову продажну вартість реалізованих товарів [54, с. 159]

Описані вище основні операції із реалізації товару у бухгалтерському обліку наведені таблиці 1.9.

Таблиця 1.9 – Бухгалтерські операції із відображення в бухгалтерському обліку реалізації товару

№	Зміст операції	Д-т	К-т
Перша подія - відвантаження товару			
1	Відвантажено товар покупцю	902	28
2	Відображено реалізацію товарів і заборгованість покупця	361	702
3	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	702	641
4	Надійшла оплата від покупців	311	361
5	Нараховано витрати обігу	93,92	66, 65, 685
Списано па фінансовий результат:			
6	купівельну вартість реалізованих товарів	791	902
	витрати обігу	791	93,92
	дохід від реалізації	702	791
Перша подія - передоплата			
1	Надійшла передоплата від покупців	311	681
2	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	643	641
3	Відвантажено товар	902	28
4	Відображено реалізацію товарів	361	702
5	Списано ПДВ	702	643
Списано на фінансовий результат:			
6	купівельну вартість реалізованих товарів	791	902
	дохід від реалізації	702	791
7	Здійснено залік авансу	681	361

Джерело: [53, с. 21].

Отже, методологія ведення обліку на підприємствах роздрібно́ї торгівлі має певну специфіку, яка пов'язана з товарами, які реалізуються. Вибір методу оцінки товарів може суттєво впливати на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства роздрібно́ї торгівлі, особливо в умовах інфляційних процесів. Тому вибір підприємством оптимального методу сприятиме збільшенню оборотних коштів, залученню інвестицій, що у підсумку дасть можливість зменшити витрати та покращити фінансові показники діяльності підприємства роздрібно́ї торгівлі. Крім того, оскільки реалізація товарів є основною ланкою руху товарів на таких підприємствах, а також етапом, на якому відбувається одержання доходів та формування прибутку, одним із пріоритетних напрямків бухгалтера є повне та достовірне відображення реалізації товарних цінностей, оскільки від нього залежить добробут підприємства і його працівників.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ «ВЕЛВЕТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Велвет» є підприємством, що засноване на власності громадян України, що являються засновниками підприємства.

Підприємство створено 06.03.2019 р. Воно розташоване за адресою: 69037, Запорізька обл., місто Запоріжжя, Вознесенівський район, проспект Соборний, будинок 212, приміщення 26.

Код ЄДРПОУ: 42867952.

Організаційно-правова форма – Товариство з обмеженою відповідальністю.

Для здійснення діяльності, підприємство має права, які передбачені статутом.

ТОВ «Велвет» взято на облік у податковому органі, у державному пенсійному фонді та у фондах державного соціального страхування.

Підприємство – самостійний господарюючий статутний суб'єкт, що здійснює підприємницьку діяльність на правах юридичної особи. Воно має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, штамп, фірмовий знак, бланки організаційно-розпорядчої документації, необхідні для організації своєї роботи.

Основною метою діяльності підприємства є проведення робіт та надання послуг з метою отримання прибутку.

До предмету діяльності належать:

- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- оптова торгівля напоями;
- оптова торгівля цукром, шоколадом і кондитерськими виробами;
- оптова торгівля кавою, чаєм, какао та прянощами;
- оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками;
- неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- оптова торгівля парфумними та косметичними товарами;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах.

Підприємство може здійснювати діяльність, яка не дає йому прямих чи опосередкованих прибутків, тобто благодійні заходи, дарування, спонсорство тощо.

Для здійснення господарської діяльності підприємства сформовано статутний фонд у розмірі основних і оборотних засобів, що передані підприємству власником, та який становить 1 000 грн.

Основною ціллю підприємства є задоволення потреб споживачів у продуктах харчування, напоях та тютюнових виробах, а також отримання прибутку.

Основними господарськими операціями даного підприємства є розрахунково-кредитні операції, пов'язані із закупкою та реалізацією товарів.

З метою контролю за наявністю майна, оцінки його стану і забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності щорічно підприємство повинно в період з 1 жовтня по 25 грудня проводити інвентаризацію активів і зобов'язань.

Чисельність працівників на ТОВ «Велвет» складає 10 осіб, тому організаційна структура підприємства має досить спрощений вигляд (Рис.

2.1) та складається з директора, адміністратора, завідувача складом, продавців, прибиральника, охоронця, вантажників.

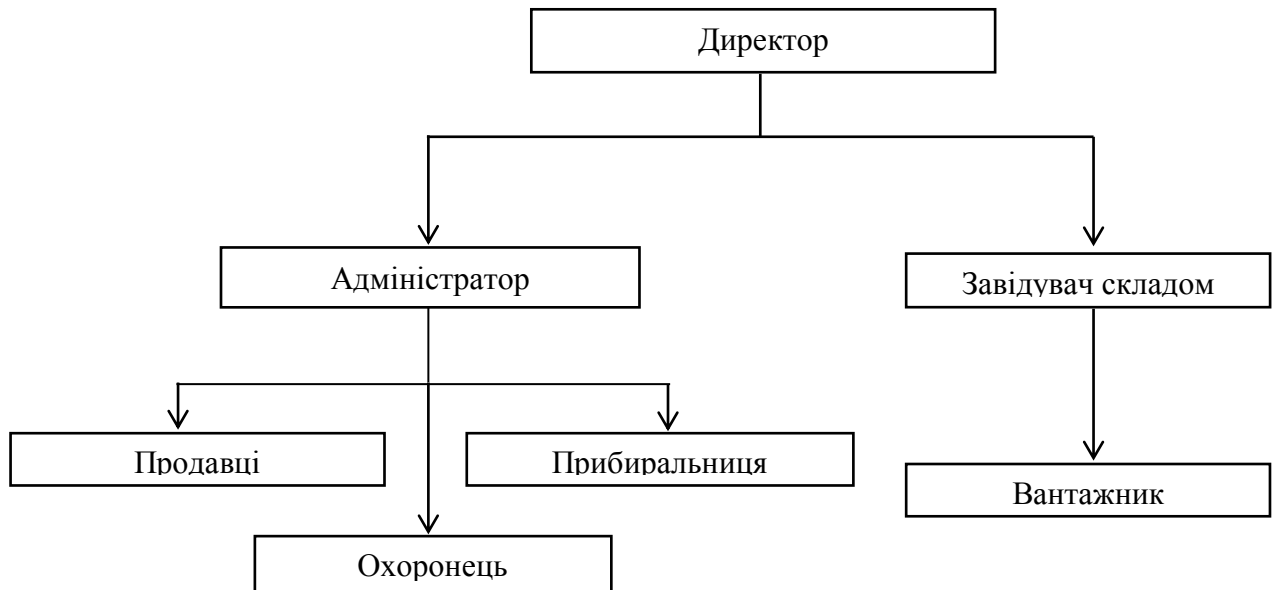

Рисунок 2.1 - Організаційна структура ТОВ «Велвет»

Розглянувши організаційну структуру підприємства, можна зробити висновок, що ТОВ «Велвет» має лінійну структуру управління, тобто управління ведеться одним директором, який приймає повну відповідальність за діяльність. Директор розробляє організацію, контроль, координує спеціалістів. Аналіз рішень, які були прийняті проводить відділ бухгалтерії.

Директор ТОВ «Велвет» має такі права:

- самостійно визначати загальну кількість робочих місць, структуру підприємства, витрати на утримання робочої сили;
- від імені ТОВ «Велвет» діяти без довіреності, представляти його інтереси; укладати договори; відкривати рахунки в банках, та розпоряджатись кредитами;
- у межах повноважень видавати накази, давати вказівки, які повинні виконувати працівники підприємства, проводити розстановку і добір

необхідних кадрів, укладати договори (контракти) з найманими працівниками на виконання робіт, послуг та інших видів діяльності, розподіляти обов'язки серед працівників підприємства.

Розглянуте підприємство – ТОВ «Велвет» належить до розряду малих підприємств.

Бухгалтерський облік ведеться методом подвійного запису за певною формою. Це означає, що кожна господарська операція реєструється в облікових регістрах на дебеті одного і на кредиті другого рахунку в однакових розмірах.

Послідовність запису господарських операцій в облікові регістри та будова самих регістрів визначаються саме формою обліку. Під формою бухгалтерського обліку розуміють порядок узгодження різних видів облікових регістрів, техніки обробки облікових даних, послідовності і способів здійснення облікових записів, технічних засобів ведення обліку.

На підприємстві застосовують журнально-ордерну форму обліку. На ТОВ «Велвет» бухгалтерський облік ведеться за допомогою автоматизованої програми «1С: Бухгалтерія».

Документооборотом називаються порядок і шляхи руху документів з моменту їх складання або надходження до моменту здачі в архів. Головне завдання документообороту - прискорення руху документів, і чим коротше і швидше буде організовано цей процес, тим він буде ефективнішим, і користувачі зможуть вчасно отримати інформацію для прийняття рішень.

Кожне підприємство, враховуючи специфіку своєї господарської діяльності та структури управління, визначає напрями й обсяги документів. Організовує документооборот на підприємстві директор.

Документи з моменту їх складання або одержання від інших підприємств та організацій до повного використання й передачі до архіву проходять обробку, передаються з одного робочого місця на інше, тобто проходять певний шлях.

На окремих робочих місцях бухгалтерські документи затримуються

іноді на кілька днів. Через це обов'язково потрібний контроль за зберіганням документів.

Протягом місяця документи, які обробляються, зберігають в окремих папках або технічних засобах діловодства.

У кінці кожного місяця документи поточного місяця формують в окремі папки за ознаками архівного діловодства, тобто згідно з номенклатурою. На обкладинці зазначають назву справи, її номер, рік, місяць, шифр синтетичного рахунку та кількість документів. Документи добирають за певними ознаками групування (прихідні, видаткові звіти), нумерації, послідовності здійснення господарських операцій та іншими ознаками.

За ведення обліку усіх господарських операцій підприємства для формування бухгалтерської та фінансової звітності є відповідальним директор підприємства.

Важливим фактором, який характеризує діяльність підприємства є наявність в нього основних засобів. Їх структура за елементами і частка в загальному обсязі представлена в таблиці 2.1 (Додаток А-Б).

Таблиця 2.1 – Рівень забезпеченості ТОВ «Велвет» основними засобами та оборотними активами за 2019-2020 рр., тис. грн.

Види основних засобів та оборотних активів	2019 р.	2020 р.	Темп росту, %	Темп росту, тис. грн.
Залишкова вартість	61,3	40,6	66,23	-20,7
Первісна вартість	70,2	70,2	100,00	0
Знос	8,9	20,7	232,58	11,8
Інші необоротні активи	6,8	10,0	147,06	3,2
Запаси	100,7	168,3	167,13	67,6

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

З наведених даних видів засобів основних та оборотних активів в аналізованій таблиці впливає, що структура основних і оборотних активів на підприємстві суттєво не змінилася. Так, зменшення залишкової вартості

основних засобів на підприємстві за останній рік склало 33,77%, тобто на 20,7 тис. грн. При цьому інші необоротні активи, а саме тимчасове складське обладнання, виросло на 47,06%, що у абсолютному вираженні становить 3,2 тис. грн. Частка запасів також збільшилась в структурі оборотних активів на 67,6 тис. грн., тобто 67,13%.

Сучасна система управління на підприємстві роздрібної торгівлі повинна бути, перш за все, проста і гнучкою. Головним її критерієм має бути забезпечення ефективності роботи підприємства та його конкурентоздатності. На підприємствах роздрібної торгівлі без дотримання цих умов важко взагалі розраховувати на успіх діяльності.

Проаналізуємо кількісний аналіз основних показників діяльності підприємства ТОВ «Велвет» за 2019–2020 роки, які наведені у таблиці 2.2 (Додаток А-Б).

Таблиця 2.2 – Показники діяльності підприємства ТОВ «Велвет» за 2019–2020 роки.

Показники	Роки		Темп росту 2020, %	Темп росту 2020, тис. грн.
	2019 рік	2020 рік		
1	2	3	4	5
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	450,0	538,2	119,60	88,2
Валовий прибуток, тис. грн.	122,5	128,1	104,57	5,6
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	228,0	302,1	132,50	74,1
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	100,5	105,1	104,58	4,6

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

З цієї таблиці можна зробити висновок, що чистий дохід поступово збільшується. Обсяг реалізованої продукції за 2020 рік збільшилась на 19,60%. Собівартість, в свою чергу, значно збільшилась, у 2020 році вона зросла на 32,50%. Валовий прибуток підприємства у 2020 році зріс лише на 4,58%, що свідчить про не значну ефективність діяльності управлінського

персоналу ТОВ «Велвет».

Показник чистого фінансового результату, у 2020 році збільшився на 4,58% порівняно з попереднім періодом та склав 105,1 тис. грн. Зазначене свідчить, що керівництву підприємства слід вжити заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, оптимізувавши діяльність, а також намагатись зменшити собівартість товарів.

Крім того, для повного розуміння економічного стану підприємства роздробної торгівлі, необхідно здійснити аналіз показників та структури балансу підприємства ТОВ «Велвет» за 2019–2020 роки, які наведені у таблиці 2.3 (Додаток А-Б) та таблиці 2.4 (Додаток А-Б).

Таблиця 2.3 – Показники балансу на підприємстві ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках.

Роки	Актив, тис. грн.		Пасив, тис. грн.			Баланс, тис. грн.
	Необоротні активи	Оборотні активи	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	Поточні зобов'язання	
1	2	3	4	5	6	7
2019	68,1	150,3	101,5	-	116,9	218,4
2020	50,6	231,1	106,1	-	175,6	281,7

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

Таблиця 2.4 – Структура балансу на підприємстві ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках.

Роки	Актив, %.		Пасив, %.			Баланс, %.
	Необоротні активи	Оборотні активи	Власний капітал	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	Поточні зобов'язання	
1	2	3	4	5	6	7
2019	31,2	68,8	46,5	-	53,5	100,0
2020	18,0	82,0	37,7	-	62,3	100,0

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

В структурі активів підприємства ТОВ «Велвет» найбільшу питому

вагу займають оборотні активи: у 2019 році – 68,8 %, у 2020 – 82,0 %, питома вага необоротних активів відповідно за роками складає 31,2 % та 18,0 %.

В структурі пасивів найбільшу питому вагу займають поточні зобов'язання у 2019 році – 53,5 %, у 2020 – 62,3 %. За роками питома вага поточних зобов'язань зростає, що є негативною тенденцією, оскільки зростає залежність підприємств від зовнішніх джерел фінансування, що вимагають погашення протягом року. Довгострокові зобов'язання і забезпечення в в балансі підприємства відсутні. Питома вага власного капіталу у 2019 році – 46,5 %, у 2020 – 37,7 %.

Зміна структури активів підприємства та джерел їх утворення в подальшому впливають на фінансовий результат його діяльності, у зв'язку з чим здійснено аналіз впливу зміни товарних запасів на динаміку обсягу роздрібного товарообороту підприємства ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках, який наведено у таблиці 2.5 (Додаток А-Б).

Таблиця 2.5 – Аналіз впливу зміни товарних запасів на динаміку обсягу роздрібного товарообороту підприємства ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках.

Показники	2019 рік тис. грн.	2020 рік тис. грн.	Відхилення		Вплив на обсяг роздрібного товарообороту тис. грн.
			тис. грн.	%	
1	2	3	4	5	6
Залишок товарів на початок року	0	100,7	+100,7	+100,7	+100,7
Надходження товарів	550,7	605,6	+54,9	+9,7	+54,9
Реалізація в роздріб	450,0	538,0	+88,0	+19,6	-
Інше вибуття	-	-	-	-	-
Залишок товарів на кінець року	100,7	168,3	+67,6	+67,1	+67,6

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

Зазначені дані показують, що збільшення реалізації в роздріб досягнуто

за рахунок збільшення порівняно з попереднім роком надходження товарів на 54,9 тис. грн., а також збільшення фактичних залишків товарів на початок року, на 100,7 тис. грн., у зв'язку з чим внаслідок впливу вказаних чинників збільшення продажу товарів в роздріб склало 88,0 тис. грн.

Також важливим елементом економічного аналізу підприємства роздробної торгівлі, є аналіз динаміки витрат діяльності підприємства ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках, який наведено у таблиці 2.6 (Додаток А-Б).

Таблиця 2.6 – Аналіз динаміки витрат діяльності підприємства ТОВ «Велвет» у 2019–2020 роках.

Показники	2019 рік тис. грн.	2020 рік тис. грн.	Відхилення	
			тис. грн.	%
1	2	3	4	5
Обсяг роздрібного товарообігу, тис. грн.	450,0	538,2	+88,2	+19,6
Сума витрат діяльності, тис. грн.	228,0	302,1	+74,1	+32,5
Рівень витрат діяльності в % до товарообігу	50,6	56,1	+5,3	x

Джерело: узагальнено автором на підставі (Додаток А-Б)

Як свідчать результати аналізу, торгове підприємство збільшило рівень витрат діяльності на 5,3 % пункти від попереднього року, що свідчить про зменшення ефективності діяльності підприємства роздробної торгівлі.

Таким чином, було розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «Велвет». Були визначені права та функціональні обов'язки всіх працівників на підприємстві. Наведена організаційна структура підприємства. Надано основні економічні показники підприємства, за яким визначено показники ефективності підприємства, а також встановлено, що для стабільного розвитку підприємства, йому необхідно ефективно та раціонально використовувати всі наявні ресурси.

2.2 Система обліку на підприємстві роздрібно́ї торгівлі та напрямки її вдосконалення

Облікова політика – це «сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності підприємства. Метою облікової політики є забезпечення одержання достовірної інформації про майнове і фінансове становище підприємства та регулювання його діяльності» [74, с. 456].

Зміст облікової політики оформлюється спеціальним наказом, що затверджується керівним підприємства. Він несе відповідальність за його зміст.

Наказ містить так розділи:

1. Загальні положення.
2. Організація бухгалтерського обліку.
3. Організація податкового обліку.
4. Організаційні питання.

Облікова політика повинна дати відповіді на питання:

1. Хто веде облік (чисельність і структура облікового апарату).
2. Як ведеться облік (за допомогою яких рахунків, документів, форм обліку, яких реєстрів, техніка ведення обліку).
3. В які строки та як здійснюється збір, обробка, узагальнення та надання інформації.

В обліковій політиці даного торговельного підприємства виокремлено методичну, організаційну (включає організацію бухгалтерського обліку в частині відображення операцій з товарами) та технічну складову (передбачає визначення технічних засобів, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку).

Організація бухгалтерського обліку та звітності на підприємствах ТОВ «Велвет» здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський

облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XI, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказами Міністерства фінансів України, інших нормативних актів та для забезпечення на підприємствах ТОВ «Велвет» в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності єдиних методологічних принципів та методів, що зазначено в обліковій політиці.

Організація бухгалтерського обліку ТОВ «Велвет» здійснюється на основі наступних принципів описаних в таблиці 2.1.

Таблиця 2.7 – Принципи організації бухгалтерського обліку на підприємстві роздрібної торгівлі ТОВ «Велвет»

№ п/п	Найменування	Характеристика
1	2	3
1	Обачність	застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.
2	Повне висвітлення	фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі.
3	Автономність	кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства.
4	Послідовність	постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності.
5	Безперервність	оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.
6	Нарахування та відповідності доходів і витрат	для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.

Продовження таблиці 2.7

1	2	3
7	Превалювання сутності над формою	операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.
8	Фактична собівартість	пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.
9	Єдиний грошовий вимірник	вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці.
10	Періодичність	можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про діяльність суб'єкта господарювання зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться з дня його реєстрації. Формою ведення обліку на підприємствах товариства ТОВ «Велвет» є комп'ютеризована з використанням програми «1С – Підприємство». Встановлена тривалість операційного циклу – один місяць. Відповідальність за організацію бухгалтерського та податкового обліку несе директор.

Податковий облік ведеться відповідно до законодавства України, визначеного Податковим Кодексом України.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про товарні запаси визначено Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Під запасами розуміють активи, які утримують для подальшого продажу в умовах звичайної господарської діяльності;

Запаси визнаються активом, якщо існує вірогідність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, і їх вартість може бути достовірно визначена.

Придбані товари зараховуються на баланс за первинною вартістю.

Первинна вартість товарних запасів, придбаних за плату, є собівартість, яка складається зі всіх витрат понесених при придбанні, включаючи транспортно-заготівельні витрати.

Документальне оформлення надходження товарів, їх наявності та реалізації є досить складним процесом, адже структура документообігу повинна забезпечувати своєчасне отримання необхідних даних як для обліку, так і для контролю й оперативного управління товарозабезпеченням.

Форми первинного обліку запасів затверджені наказами Міністерства статистики України. Однак, підприємства застосовують не всі форми, що визначені наказами, а лише ті, які найбільше відповідають вимогам підприємств щодо накопичення інформації про наявність і рух запасів. Крім того, підприємства мають право доповнювати існуючі форми необхідними графами і рядками.

На складі підприємства ТОВ «Велвет» товарні запаси зберігаються на складі зі стелажми та полицями. Товар поступає на склад за відповідно оформленою товарно-транспортною накладною, податковою накладною, де зазначається кількість товару та відповідність сертифікату якості. Тут же, на місці, за присутності зав. складом (той, хто приймає товар) та експедитора (того, хто виконує замовлення на поставку) відбувається розвантаження товару та прийняття його на склад. Якщо ж було виявлено нестачу поставленого товару, то ніяких актів про встановлення розбіжностей по кількості та якості товару не виписуються. Зав. складом повідомляє про недопоставку вантажовідправника по телефону і через декілька днів недопоставлений товар прибуває вже за іншою накладною. Попередню товарно-транспортну накладну ж анулюють чи факсом передають вже нову.

Прийнятий товар зав. складом реєструє в зошиті реєстрації приймання товару, вказуючи номер по порядку, номер податкової накладної, експедитора чи вантажовідправника, назву товару та кількість.

Для прискорення процесів надходження, відвантаження та інвентаризації товарів на складі використовують різні види торговельного

обладнання: сканери штрих-кодів, термінали збору даних.

Існує також операції щодо внутрішнього переміщення товару з складу до магазину підприємства. Цей процес оформляється відповідними накладними на переміщення із зазначенням виду товару, кількості та коду товару та зазначенням місця прибуття та відправлення

Під час відпуску товарних запасів підприємство застосовує метод ціни продажу. Заснована на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів. Цей метод застосовують підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торгової націнки на ці товари. Сума торговельної націнки на реалізовані товари визначається як добуток продажною (роздрібною) вартості реалізованих товарів і середнього відсотку торговельної націнки. Середній відсоток торговельної націнки визначається діленням суми залишку торговельних націнок на початок звітного місяця і торговельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму продажною (роздрібною) вартості залишку товарів на початок звітного місяця та продажною (роздрібною) вартості одержаних у звітному місяці товарів.

На ТОВ «Велвет» у оборотній відомості відображається зведення операцій по рахунках матеріальних цінностей за звітний період. На підприємстві встановлено, що продавці щоденно здають в директору всі прибуткові і видаткові документи разом з товарним звітом, а також відображає здану торгову виручку. Таким документом є квитанції прибуткових касових ордерів на здану виручку в центральну касу підприємства. При перевірці товарних звітів директор контролює, з одного боку, правильність списання реалізованих товарів матеріально-відповідальною особою, а з іншого – правильність оприбуткування виручки за ці товари. Перевірені звіти матеріально-відповідальних осіб і додані до

них документи є підставою для відображення руху товарів на рахунках бухгалтерського обліку.

Обіг первинної інформації про облік товарних операцій створює найважливіший об'єкт організації обліку даного підприємства торгівлі - документообіг. Від раціональності побудови, швидкості складання, передачі і обробки носіїв інформації, залежить швидкість одержання зведеної облікової інформації, використовуваної для управління і контролю товароруху на підприємстві. Первинні документи найбільш чисельні та є основою створення інформаційного забезпечення підприємства. Однією з задач наукової організації бухгалтерського обліку товарних операцій є удосконалення первинного документообігу з товароруху.

Рух документів з моменту їх виникнення до моменту здачі в архів являє собою документообіг. Виникнення будь-якого облікового документу (первинного документу, облікового реєстру чи звітної форми) та передача його до місця зберігання створює рух інформаційних потоків, що свідчить про процес обігу. Первинні облікові документи є основою документообігу та обліково-інформаційного забезпечення підприємства, саме за їх обробки створюються облікові реєстри та виникає інший вид документообігу - документообіг облікових реєстрів, тому вважаємо, що первинний документообіг є початковою ланкою організації документообігу.

Необхідно відмітити, що всі торговельні процеси підприємства мають відповідні форми первинного обліку, затверджені Міністерством статистики України чи відповідними галузевими міністерствами. Дослідивши організаційну структуру підприємства, ми дійшли висновку, що структура сучасних підприємств торгівлі формується під впливом змін, пов'язаних з розвитком сучасних форматів торгівлі, які орієнтуються на реальних та віртуальних покупців.

На підставі наказу про проведення інвентаризації здійснюється перевірка фактичних залишків матеріальних цінностей.

Мета її проведення:

- перевірка реальності показників обліку товарних залишків і усунення розбіжностей;
- контроль за збереженням матеріалів і роботою матеріально відповідальних осіб, перевірка якісного стану матеріальних цінностей;
- виявлення залежалих товарів, що не користуються попитом споживачів для прийняття відповідних заходів керівництвом.

До початку інвентаризації повинно бути закінчено опрацювання всіх документів по надходженню, відпуску товарів, зроблено відповідні записи в регістрах синтетичного і аналітичного обліку і виведені залишки на рахунках на день інвентаризації.

Матеріально відповідальні особи до початку інвентаризації повинні дати розписку в тому, що всі прибуткові і видаткові документи ними здані і що ніяких не оприбуткованих або не списаних на видаток цінностей у них немає. Дані інвентаризації записуються в акти інвентаризації, які складаються в двох екземплярах і підписуються головою і членами комісії. Фактичні залишки товарів, зафіксовані в інвентаризаційному опису, звіряються з даними бухгалтерського обліку.

Таким чином, завдяки документуванню та інвентаризації забезпечується систематичне хронологічне спостереження за запасами підприємства: оцінці та калькулюванню - вартісне вимірювання товарних запасів; рахункам та подвійному запису - групування та систематизація даних про наявність та рух запасів; балансу та іншим формам фінансової звітності - підсумкове узагальнення даних про запаси та забезпечення необхідною інформацією директора підприємства.

Для покращення ситуації з надходження і реалізації товарних запасів і отримання більшого прибутку на підприємстві необхідно розробити стратегію по реалізації товарів, яка в свою чергу залежить від терміну поставки і асортименту товарів, які пропонуються покупцям. Дане співвідношення веде до величини отримання виручки від реалізації і

збільшує товарооборот.

Для зростання прибутку від реалізації товарів досліджуваному підприємству необхідно виявити додаткові резерви його росту: асортиментна структура, склад товарообороту за видами продажу, комерційних угод, цінова політика тощо.

Основним документом, що регулює ведення касових операцій на підприємстві, є Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. №637 зі змінами та доповненнями. У ньому розкриті основні вимоги, яких необхідно дотримуватись при проведенні операцій з готівкою.

Можливість здійснення деяких готівкових виплат з каси безпосередньо залежить від джерела надходження цих коштів у касу і їх призначення. Положення поділяє готівку, що надійшла в касу підприємства, на два види:

- готівку, що надійшла з поточного рахунка підприємства в установах банків;
- готівку, що надійшла у вигляді виторгу підприємства за реалізовані товари.

Положення №637 скасовує цільове використання підприємством одержаної у банку готівки. ТОВ «Велвет» може зберігати в касі готівку тільки в межах ліміту залишку готівки, тобто граничної суми розміру готівки, яка може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня. Ліміт готівки в касі всі підприємство встановлює самостійно.

Касові операції оформлюються документами, типові міжвідомчі форми яких затверджені Міністерством статистики України за згодою Національного банку України та Міністерства фінансів України, і які повинні застосовуватися без змін на всіх підприємствах, незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності: КО-1 «Прибутковий касовий ордер»; КО-2 «Видатковий касовий ордер»; КО-3 «Касова книга».

Кожне вибуття грошових коштів або надходження їх до каси підприємства зазначається через прибуткові чи видаткові касові ордери.

Причому дані операції оформляються через комп'ютерну систему і кожен прибутковий чи видатковий ордер відображається в «1С: Підприємство» за своїм порядковим номером та відповідною підставою. Дані для виписки прибуткових чи видаткових ордерів беруться з прибутково-видаткових накладних за день або рахунків, рахунків-фактур та ін. Але прибутковий чи видатковий ордери оформлюються за день одним ордером із зазначенням загальної суми виручки та здачі грошей в банк – якщо операції відбувалися ідентичні.

Якщо за робочий день встановлювалися витрати по виконанню робіт чи послуг, нарахуванню заробітної плати та відрахуванню до резервів, надходила не тільки виручка до каси, а й деякі основні засоби та інші, звісно оформлюється ще й інший вид прибуткових чи видаткових ордерів із зазначенням відповідної операції, але із загальною сумою по аналогічних документах.

В кінці робочого дня виручка з каси відповідальною особою здається у банк. Копія супровідної відомості залишається в касі із зазначенням дня здачі виручки, від кого, отримувача, сума інкасованої готівки, номер рахунку отримувача, банку отримувача, підписом касира та розпискою від інкасатора. Оригінал подається разом з готівкою до установи банку.

Під час інкасації касир пропечатує на касовому апараті залишок готівки за минулий робочий день та заносить даний чек до книги реєстрації розрахункових квитанцій.

Після завершення інкасації, касир виписує звіт касира на відповідному листі Касової книги, записуючи залишок на початок дня, номер аркушу, число та підстави з номерами документів. Оригінал аркушу залишається в касира в головній книзі, а копія, яка зроблена через копірку, разом з прибутковими, видатковими ордерами та копією супровідної відомості віддається директору. Причому квитанція до прибуткового ордеру залишається в комп'ютері, оскільки всі вищезазначені ордери друкуються та реєструються в комп'ютері касира. Але, після того, як звіт касира

опрацьовується головним директором, і в кінці звітнього кварталу вся інформація по прибуткових та видаткових ордерах знищується з пам'яті комп'ютера і залишається оригінал лише у вигляді звіту касира у директора.

Протягом дня також підприємство досить часто застосовує безготівкову форму розрахунків, тобто перерахування грошових коштів від установи банку покупця до установи банку продавця.

Всі операції за день зазначені у звіті касира, виписці банку та товарно-касовому звіті директор заносить у автоматизований журнал № 1, який одразу ж реєструється в журналі проводок по 30,31,33 рахунках із відповідними кореспондуючими рахунками за місяць та в оборотно-сальдовій відомості із зазначенням загальних сум кредитових та дебетових оборотів, одразу ж виводячи залишок на кінець звітнього місяця.

Синтетичний облік касових операцій ведеться на рахунку 30 «Каса». Рахунок 30 «Готівка» має такі субрахунки:

301 «Готівка в національній валюті»;

302 «Готівка в іноземній валюті».

На даному підприємстві застосовується тільки рахунок 301 «Каса в національній валюті», який призначений для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів в касі підприємства.

Розглянемо узагальнення інформації про наявність та рух коштів у касі підприємства. За дебетом рахунка 301 «Каса» відображається надходження грошових коштів до каси підприємства, за кредитом – виплата грошових коштів з каси підприємства. Дебетове сальдо надає інформацію про суму грошових коштів у касі підприємства на певну дату.

Для зберігання коштів і здійснення усіх видів розрахункових, кредитних і касових операцій у гривнях банк відкриває підприємствам, об'єднанням, і організаціям будь-яких організаційно-правових форм, включаючи малі, приватні й інші підприємства, а також особам, що займаються індивідуальною підприємницькою діяльністю, поточні рахунки, на умовах, викладених в «Інструкції про порядок відкриття, використання і

закриття рахунків у національній та іноземній валютах», затвердженої Правлінням Національного банку України від 12 листопада 2003р. №492, та договором на кредитно-розрахункове обслуговування.

Для розрахункового обслуговування між банком і підприємством підписується договір банківського обслуговування, воно зобов'язане додержуватися встановлених в договорі правил.

Через поточний рахунок у банку здійснюється більшість розрахункових операцій підприємствами будь-якого виду діяльності.

Операції на поточному рахунку виконуються за розрахунково-грошовими документами (платіжні доручення, чеки, інші.).

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації розрахункових та кредитних операцій та її розкриття у фінансовій звітності визначаються: НПСБО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО №10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО №11 «Зобов'язання», П(С)БО №14 «Оренда».

Необхідною умовою нормальної діяльності будь-якого підприємства є встановлення ним господарських відносин з постачальниками, покупцями, іншими організаціями, працівниками та іншими особами. Ці зв'язки забезпечують безперервне постачання товарних запасів, ритмічність відвантаження (реалізації) продукції покупцям тощо. Встановлення господарських відносин суб'єкта підприємницької діяльності з іншими особами передбачає виникнення між ними певних прав та зобов'язань.

Придбання товарів може проводитися на різних умовах оплати їх вартості.

Для обліку розрахунків з підзвітними особами на підприємстві призначений рахунок 37.2 «Розрахунки з підзвітними особами».

Аналітичний облік розрахунків з дебіторами ведеться окремо за підприємствами, організаціями та фізичними особами, з якими здійснюється розрахунок. Рахунки для обліку розрахунків, що мають переважне дебетове сальдо, включено до класу 3, а рахунки для обліку розрахунків,

що мають переважне кредитове сальдо, а також активно-пасивні рахунки в «чистому вигляді» – до класу 6.

В процесі господарської діяльності підприємство часто вступає у розрахункові відносини з постачальниками у зв'язку з придбанням у них товарно-матеріальних цінностей. Розрахунки при цьому здійснюються у вигляді безготівкових платежів. Їх обліковують на рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками» – рахунок пасивний, сальдо по кредиту його характеризує суму заборгованості перед постачальником за одержані цінності. При одержанні товарів він кредитується, а при оплаті заборгованості – дебетується.

На підставі первинних документів (накладних, рахунків, податкових накладних тощо) виписаних постачальником, проводяться записи до реєстрів по кожному постачальнику, як правило, це можна побачити, сформувавши оборотно-сальдову відомість по рахунках 631.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та нематеріальних активів Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».

Згідно з Законом України “Про оплату праці” заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник виплачує працівнику за виконану роботу.

Нарахування заробітної плати проводиться виходячи із встановлених посадових окладів штатним розкладом та згідно з договорами цивільно-правового характеру.

На ТОВ «Велвет» застосовується погодинна оплата праці.

При зарахуванні працівників на підприємство оформляється трудовий договір, згідно якого видається наказ про зарахування працівника. При звільненні працівника з роботи видається наказ про припинення трудового договору.

На підприємстві практики фонд оплати праці складається з фонду

основної заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Облік відпрацьованого часу не ведеться в таблиці обліку використання робочого часу. Тому пропонуємо вдосконалити це, та вносити дані в таблиць робочого часу, в якому зазначається прізвище, посада та кількість годин, відпрацьованих працівником щоденно. На основі цього визначається кількість відпрацьованого працівником часу за місяць та відповідно розмір його заробітної плати.

Дані про розмір заробітної плати заносяться до розрахунково-платіжної відомості, яка складається з розрахункової та платіжної частин. Дані про суми заробітної плати працівників підтверджуються підписом керівника та відомість передається в банк для перерахунку коштів на персональні картки клієнтів. Крім того, дані про заробітну плату заносяться до відомості на виплату грошей.

Згідно Закону України «Про відпустки» кожен працівник має право на щорічну відпустку. Згідно цього видається про надання відпустки, у якій розраховується розмір відпускних, виходячи з середньоденного заробітку за останні 12 місяців.

У разі тимчасової втрати працездатності працівнику виписується листок непрацездатності, який візується лікарем і у якому розраховується розмір лікарняних, виходячи з його середньоденної заробітної плати за останні 6 місяців.

Для обліку розрахунків по оплаті праці на ТОВ «Велвет» призначений рахунок 66 «Розрахунки з оплаті праці» – пасивний, балансовий, розрахунковий. Рахунок 66 має три субрахунки:

661 «Розрахунки із заробітної плати»

662 «Розрахунки з депонентами»

663 «Розрахунки за іншими виплатами»

По кредиту рахунку 661 відображаються нараховані суми. По дебету рахунку 661, відображаються суми, утримані з усіх видів оплати праці, і

виплата заробітної плати. Залишок по кредиту рахунку 661 відображає суму невикраченої працівникам заробітної плати. Нараховані, але не одержані персоналом у встановлений строк суми з оплати праці, відображаються за дебетом субрахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою» та кредитом субрахунку 662 «Розрахунки з депонентами».

На субрахунку 663 "Розрахунки за іншими виплатами" ведеться облік розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема допомога по частковому безробіттю, по тимчасовій непрацездатності.

Синтетичний облік ведеться на рахунку 661 «Розрахунки за заробітною платою», за кредитом якого відображається сума нарахованої заробітної плати, доплат, надбавок, відпускних та лікарняних; за дебетом – видана з каси заробітна плата.

Синтетичний облік розрахунків по соціальному страхуванню на підприємстві ведеться на рахунку 651 «Розрахунки по соціальному страхуванню». По кредиту відображається нарахування зобов'язань за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти, по дебету – погашення заборгованості та витрачення коштів страхування на підприємстві.

Отже, фонд оплати праці на підприємстві практики складається з фонду основної заробітної плати та заохочувальних компенсацій. Виплата заробітних плат здійснюється вчасно через банк.

Порядок визнання, визначення та обліку доходів, витрат та фінансових результатів регулюється НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 15 «Доходи» та 16 «Витрати».

Для узагальнення інформації про витрати ТОВ «Велвет» призначені рахунки класу 8 «Витрати за елементами», а саме рахунок 80 «Витрати за елементами». По дебету відображаються суми визнаних матеріальних витрат, витрат на оплату праці, сума відрахувань на соціальні заходи, інші операційні витрати, витрати на інвестиційну та фінансову діяльність підприємства; по дебету – їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати»,

тому що підприємство не застосовує рахунки класу 9.

Для узагальнення інформації про доходи базового підприємства практики призначений рахунки класу 7 «Доходи та фінансові результати». Синтетичний облік доходів ведеться по рахунку 70 «Доходи від реалізації» за субрахунком 70.2 «Доходи від реалізації товарів». По кредиту відображається збільшення (одержання) доходу від звичайної діяльності (продажу товарів), по дебету – належна сума непрямих податків (податку на додану вартість) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Фінансовий результат – прибуток або збиток, одержаний від діяльності підприємства. Синтетичний облік фінансових результатів ТОВ «Велвет» ведеться по рахунку 79 «Фінансові результати». По кредиту відображається сума порядку закриття рахунків суми доходів від операційної діяльності (рахунок 70, 70.2), по дебету – сума в порядку закриття рахунків обліку адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат.

Основною нормативною базою ТОВ «Велвет» для регламентації фінансової звітності є Закон України про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні від 16.07.99 р та Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами.

ТОВ «Велвет» є суб'єктом малого підприємництва, а тому складає спрощену фінансову звітність суб'єкта малого підприємництва Форма №1-м.

Звітний період для складання фінансової звітності є календарний рік, тобто 12 місяців.

Строки подання фінансової звітності (квартальної і річної) для всіх підприємств встановлені законодавством України.

Для заповнення статей балансу підприємством використовуються дані залишків за рахунками синтетичного обліку з обліку активів, зобов'язань та власного капіталу за такою схемою: з автоматизованих журналів проводок (так званої головної книги), які комп'ютером групуються в «Аналіз рахунку» або оборотно-сальдову відомість, завдяки програмі «1С: Підприємство» дані

автоматично заносяться у оборотно-сальдову відомість за необхідний період, виводячи залишки на кінець місяця. З оборотно-сальдової відомості директор заносить дані до балансу підприємства в комп'ютерному вигляді.

Отже, здійснивши аналіз організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві роздрібної торгівлі ТОВ «Велвет», можна зробити висновки про його відповідність загальноприйнятим нормам законодавства України, однак з наявними певними особливостями, характерними для усіх підприємств роздрібної торгівлі, а саме:

– при здійсненні торгівельної діяльності, у підприємства відсутні витрати необхідні для виробництва продукції, проте є витрати на її доставкою, зберіганням та подальшою реалізацію;

– закупівля продукції здійснюється за купівельними цінами, а її реалізація за цінами продажу із врахуванням торгової націнки, у зв'язку з чим оцінка товарних запасів здійснюється за цінами продажу, так як інші визначенні нормативними документами методика оцінки є недоцільними.

Проаналізувавши усі особливості організації обліку на ТОВ «Велвет», можна сформулювати наступні загальні рекомендації, щодо його вдосконалення, які полягають у зменшенні функціонального навантаження на директора підприємства, шляхом впровадження посади головного бухгалтера, що дасть змогу більш ефективно вживати заходи щодо повного та своєчасного відображення у бухгалтерському обліку інформації про продаж товару, а також забезпечувати керівника підприємства оперативною інформацією про фінансовий стан підприємства, що дасть йому змогу вчасно реагувати на зміну кон'юнктури ринку та вживати заходи щодо закупівлі того чи іншого товару, який користується найбільшим попитом, а також інформування про них цільової аудиторії, що в свою чергу призведе до зростання прибутку підприємства.

РОЗДІЛ 3

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

3.1 Організаційно-методологічні засади внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі

Внаслідок постійні зміни зовнішнього та внутрішнього економічного середовища, виникає низка ризиків, які впливають на стабільність фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі. У зв'язку з чим у підприємств роздрібною торгівлі виникає необхідність створення ефективної системи внутрішнього аудиту, здатної адекватно реагувати на виклики сучасності, оскільки саме внутрішній аудит забезпечує раціональне й економічно-доцільне ведення господарської діяльності та її відповідність чинному законодавству, перевірку виконання працівниками своїх безпосередніх обов'язків, сприяє виявленню фактів розкрадання цінностей і запобігає випадкам неефективного використання усіх видів ресурсів підприємства, що і зумовлює актуальність досліджуваної теми.

На сьогоднішній день в економічній науці відсутній єдиний підхід щодо визначення та сутності поняття «внутрішній аудит», тому не зупиняючись детально на їх аналізі, вважаємо доцільним в даному дослідженні використовувати визначення запропоноване Ф. Ф. Бутинця: «це організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівництва та (або) власників і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу та надійністю функціонування всієї системи внутрішнього контролю» [55, с. 188], як таке, що охоплює всі основні його ознаки й надає загальне його розуміння.

Організація внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі в Україні, базується на застосуванні міжнародних стандартів аудиту. Відповідно до МСА 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів», діяльність внутрішнього аудиту – це «діяльність з оцінки, яка організована як підрозділ суб'єкта господарювання або надається як послуга» [56].

Крім того, зазначена діяльність підрозділу внутрішнього аудиту передбачає такі здійснення таких заходів, як: моніторингу внутрішнього контролю, перевірки фінансової та операційної інформації, огляду операційної інформації, огляду дотримання законів та нормативних актів, управління ризиками [56].

Основними функціями внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі є:

- планування, яка полягає в розробці плану аудиторських процедур, визначенні правил і прийомів внутрішнього аудиту;
- організаційна, що передбачає вибір об'єкта і предмету аудиту, створення інформаційно-нормативної та матеріально-технічної бази;
- операційна, сутність якої полягає в оцінці системи обліку і звітності, перевірці дотримання принципів бухгалтерського обліку та чинного законодавства;
- контрольна, в межах якої здійснюється визначення стандартів внутрішнього аудиту, зіставлення результатів внутрішнього аудиту з його стандартами [57, с. 83].

Основні завдання внутрішнього аудиту, кожне підприємство роздрібно́ї торгівлі визначає самостійно, проте до найбільш розповсюджених можна віднести наступні: «аудит фінансової звітності; оцінка фінансового стану підприємства; дотримання раціонального використання активів; перевірка якості управління тощо» [57, с. 85].

Мета внутрішнього аудиту - допомога органам управління підприємства роздрібно́ї торгівлі у здійсненні ефективного контролю над різними елементами системи управління підприємством.

Внутрішній аудит на підприємствах роздрібно́ї торгівлі у багатьох випадках здійснюється службою внутрішнього аудиту. Добре організована робота даної служби сприяє дотриманню працівниками підприємств роздрібно́ї торгівлі дотримуватись чинного законодавства та внутрішніх правил та процедур, планів розвитку, а також дозволяє вчасно виявляти та знижувати ризик непередбачених витрат чи втрати репутації підприємством [58, с. 177].

Основними суб'єктами процесу аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі є власник, керівник та головний бухгалтер. При цьому, основними завданнями аудиту товарів є перевірка організаційно-розпорядчих документів, що регламентують облік товарів; дослідження (документальне та фактичне) діючої системи обліку товарів на підприємстві; достовірність розрахунків за поставлені товари тощо.

Прийомами внутрішнього аудиту є: вивчення засновницьких документів підприємства; дослідження первинної документації, реєстрів управлінського, бухгалтерського та фінансового обліку, фінансової та статистичної звітності, податкового обліку та звітності за податками; зустрічні перевірки документів і господарських операцій, порівняння даних синтетичного і аналітичного обліку; проведення інвентаризації основних засобів, майна; тестування, діагностика, надання консультацій.

Не зважаючи на такий широкий перелік можливих прийомів внутрішнього аудиту, основним прийомом, який використовується у вітчизняній практиці є інвентаризація залишків таких товарів на складах і у торговельних приміщеннях.

Поряд із перевіркою фактичної наявності товарів, проводиться перевірка угод на постачання чи реалізацію товарів, а також даних складського та бухгалтерського обліку за відповідями первинними документами та аналітичними та синтетичними рахунками обліку. Послідовність проведення інвентаризації товарних запасів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі наведено на рис. 3.1.

При проведенні аудиторської перевірки важливим фактором є визначення цілей та об'єктів аудиту, зокрема встановити у розрізі товарної номенклатури кількість та якість за кожним видом товару, порядок їх зберігання, підстав для оприбуткування на баланс та наявність первинних документів на придбання, транспортування та інших із відповідним їх відображенням у бухгалтерському обліку.

Рисунок 3.1 - Послідовність проведення інвентаризації товарних запасів на підприємствах роздрібної торгівлі

Як правило при здійсненні аудиту товарних запасів застосовують

методи та прийоми такі ж самі, що і при перевірці грошових коштів, оскільки товари є другими за ступенем ліквідності активами, а тому вивченню первинних документів надається дуже важливе значення. Такий підхід до проведення внутрішнього аудиту дає можливість досягнути максимально можливого ефекту здійснення контрольних заходів та зробити вмотивовані висновки [59, с. 169].

При вивченні діяльності торговельного підприємства проводять перевірку даних наявних у бухгалтерії із інформацією оперативного обліку, проте інформація оперативного обліку не використовується для ведення відображення інформації у бухгалтерських регістрах, а отже аудиторі при їх звірванні можуть їх використовувати тільки як оперативну інформацію про господарські процеси підприємства.

За оперативними даними та звітності складеної на їх підставі можливо здійснити аналіз щодо масштабів торговельної діяльності із матеріальними ресурсами у короткостроковому періоді, проте це не підставою для формування аудиторського висновку, а є лише допоміжним інструментом.

Здійснення аудиторських заходів щодо організації складського обліку полягає у вивченні питання достовірності визначення оцінки отриманих товарів. Для визначення методу оцінки товарно-матеріальних цінностей аудитор вивчає відповідні документи.

Процес організації постачання товару аудитором вивчається на підставі первинних документів, а саме: угод, журналів-ордерів, відомостей щодо надходження товару, складських документів тощо [60, с. 238].

Основними порушеннями при здійсненні операцій з товарами, які найчастіше виявляються в процесі проведення внутрішнього аудиту є: недосконалість організації складського господарства, зберігання товарів, наявність зіпсованих товарів, завищення собівартості, неповне оприбуткування, нераціональний відпуск, порушення порядку інвентаризацій, нестачі, надлишки, привласнення товарів, помилки при кодування документів тощо.

Не зважаючи на наявність значної кількості позитивних моментів від впровадження системи внутрішнього аудиту, слід зауважити, що організація системи внутрішнього аудиту на підприємства роздрібної торгівлі призводить до появи значних додаткових витрат, оскільки для належного її функціонування необхідно наймати висококваліфікований персонал, а також придбавати відповідне матеріально-технічне та програмне забезпечення, у зв'язку з чим, не всім підприємствам роздрібної торгівлі доцільно проводити внутрішній аудит, особливо невеликим, де власник сам в змозі проконтролювати процеси.

Проте, чим більші масштаби підприємства роздрібної торгівлі, тим складніші процеси управління ним, у зв'язку з чим в процесі розширення масштабів діяльності підприємства з'являється потреба у створенні служб внутрішнього аудиту.

Отже, на підставі описаної вище інформації, можна дійти висновків, що внутрішній аудит важливою складовою діяльності підприємств роздрібної торгівлі, оскільки за допомогою нього можливо визначати та контролювати фактичний стан підприємства, визначати причини відхилень від норм використання матеріальних і трудових ресурсів та накопичувати резерви. Однак, незважаючи на таку важливість внутрішнього аудиту для підприємств роздрібної торгівлі, не кожне підприємство буде в змозі створити окрему службу внутрішнього аудиту, виходячи з обсягів діяльності та фінансових можливостей, у зв'язку з чим, створення таких підрозділів в структурі підприємства є доцільними для середніх і великих підприємств та за умови розширення масштабів діяльності. Проте, при вирішенні питань про створення зазначених підрозділів, слід врахувати, що ефективний внутрішній аудит може суттєво вплинути на досягнення позитивного кінцевого результату діяльності підприємства роздрібної торгівлі та забезпечити раціональне використання ресурсів і стратегію розвитку підприємства.

3.2 Система внутрішнього аудиту на підприємстві роздрібної торгівлі та напрямки її удосконалення

У ТОВ «Велвет» відсутній окремий структурний підрозділ або окрема посадова особа, до функціональних обов'язків яких входить здійснення внутрішнього аудиту діяльності підприємства.

Слід зауважити, що обліковою політикою підприємства передбачено здійснення внутрішнього аудиту у вигляді інвентаризації. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності і у відповідності до облікової політики ТОВ «Велвет» та чинного законодавства на даному підприємстві двічі на рік – в кінці першого півріччя та перед складанням річної фінансової звітності в межах внутрішнього контролю проводиться інвентаризація товарних запасів.

Для проведення інвентаризації керівником ТОВ «Велвет» видається наказ про інвентаризацію, в якому визначається:

- мета інвентаризації;
- склад комісії;
- терміни проведення;
- об'єкт дослідження та інше.

Метою проведення інвентаризації товарних запасів стала перевірка фактичної наявності товарів, достовірність первинних даних бухгалтерського обліку щодо постачання товарів; повноти та правильність відображення первинних даних з обліку товарів у зведених регістрах; правильність ведення обліку товарів відповідно до законодавчих та нормативних актів загальнодержавного та локального характеру; достовірність відображення залишку товарів у звітності; відображення витрат на придбання, зберігання та реалізацію тощо.

Основним завданням інвентаризації, як заходу контролю за збереженням приватної власності, є:

- порівняння фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів з даними обліку;
- перевірка відповідності цін;
- виявлення товарів, що частково втратили свою початкову якість;
- перевірка додержання правил збереження цінностей;
- приведення облікових даних у відповідність із фактичною наявністю усіх видів цінностей.

Джерелами інформації при внутрішньому аудиті товарообігу виступали:

- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;
- П(С)БО 7,8,9,10,11,15,16,21;
- Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків;
- Наказ про облікову політику підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Велвет»;
- первинні документи з обліку руху товарів (ТТН, податкова накладна, рахунок фактура, прибуткові накладні, акти приймання, свідоцтва про якість товару, сертифікати якості тощо);
- фінансова звітність торговельного підприємства; акти, довідки, накази внутрішньогосподарського контролю, акти і довідки ревізій, аудиторські висновки попередніх перевірок тощо.

Основним елементом першого етапу внутрішнього аудиту товарних запасів на підприємстві є планування контрольних процедур та складання програми проведення контролю товарів. У плані визначається час проведення кожної конкретної процедури. У плані відображається перелік і обсяг виконаних робіт, строки виконання, процедури, що здійснюються комісією.

План аудиторської перевірки після його складання підписується

керівником підприємства та головою аудиторської комісії, що здійснює аудиторську перевірку.

Інвентаризація товарів проводиться інвентаризаційною комісією підприємства в присутності матеріально відповідальної особи, з якою укладено угоду про повну матеріальну відповідальність. Перед початком інвентаризації матеріально відповідальною особою складається звіт (матеріальний, товарний, товарно-грошовий).

Інвентаризаційна комісія методом перерахунку, огляду, зважування здійснює фактичну перевірку, результати якої вносяться до інвентаризаційного опису.

Перевіряючи операції з надходження товарів, насамперед, аудитори вивчають порядок їх обліку та контролю на даному підприємстві. Якщо товари надійшли на підприємство шляхом видачі довіреностей особам, які мають право на їх одержання то згідно з інструкцією «Про порядок видачі довіреностей» перевіряється:

- наявність журналу виданих довіреностей;
- наявність наказу на тих осіб, які мають право підпису довіреностей;
- своєчасність подання звіту з використання одержаних довіреностей.

При надходженні товарів зіставляється назва та кількість оприбуткованих товарів з даними супроводжувальних документів.

Наступним етапом інвентаризації є перевірка повноти оприбуткування товарів та наявності документів, що підтверджують їх придбання.

Кожен лист інвентаризаційного опису підписується головою, членами комісії та матеріально відповідальною особою.

За підсумками інвентаризації складаються порівнювальні відомості, на підставі яких результати проведеної інвентаризації відображаються в бухгалтерському обліку.

При перевірці обліку товарів особлива увага приділяється перевірці первинної документації.

Далі комісією перевіряється своєчасність, повнота проведення та правильність відображення результатів в відповідних регістрах обліку (пояснювальні записки матеріально відповідальних осіб, у яких виявлено нестачу товарів, наказ про результати проведеної інвентаризації, фінансова звітність, тощо). Водночас звіряються записи в інвентаризаційних та порівняльних відомостях, перевіряється правильність відображення нестач та оприбуткування виявлених надлишків товарних запасів.

При перевірці операцій з надходження товарів на підприємство аудитором перевіряється повнота та достовірність відображення таких операцій в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності шляхом звірки первинних документів

За результатами перевірки повноти оприбуткування товарів та наявності документального підтвердження їх надходження формуються висновки, які враховуються керівником в подальшій організації роботи підприємства.

Отже, спираючись на описану вище інформацію про організацію системи внутрішнього аудиту на підприємстві роздрібною торгівлі ТОВ «Велвет», можна сформулювати висновок, що незважаючи на таку важливість існування систем внутрішнього аудиту для контролю за фактичним станом підприємства підприємствах роздрібною торгівлі, зважаючи на незначні обсяги діяльності, фінансові можливості, а також наявність лише незначної кількості працівників на підприємстві, створення та функціонування підрозділів внутрішнього аудиту в структурі підприємства ТОВ «Велвет» є недоцільними, у зв'язку з чим керівнику підприємства було б актуальним розробити та впровадити на підприємстві сучасні комп'ютерні системи внутрішнього контролю за фінансовим станом підприємства.

3.3 Напрями вдосконалення внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі

Сфера роздрібно́ї торгівлі, є однією з провідних та найбільш розвинених галузей економіки України, наслідками чого є постійно зростаюча конкуренція між підприємствами роздрібно́ї торгівлі, а також їх залежність від впливу зовнішніх чинників та змін в економічних системах. У зв'язку з чим перед керівниками підприємств роздрібно́ї торгівлі виникає необхідність отриманні достовірної інформації щодо результатів поточної діяльності підприємства, а також чинники які на них вплинули. Зазначені потреби можуть бути забезпечені за допомогою якісної системи внутрішнього аудиту, яка враховує всі особливості підприємства, а також побудована на основі останніх наукових розробок та практичних рекомендацій.

Зважаючи на наявні особливості діяльності підприємств роздрібно́ї торгівлі, керівникам зазначених підприємств було б доцільним проводити внутрішній аудит руху товарів основними елементами якої є мета, завдання, об'єкти, нормативно-правове та інформаційне забезпечення та програма перевірки.

Мета проведення внутрішнього аудиту торгівельних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі полягає у формуванні працівниками підрозділу внутрішнього аудиту професійної думки щодо законності, достовірності, повноти та правильності відображення в обліку та звітності інформації про рух товарів на підприємстві.

Основними завданнями внутрішнього аудиту торгівельних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі повинні бути:

- перевірка наявності та забезпечення якісного збереження товарів на складах;
- контроль правильності, своєчасності та повноти відображення

торгівельних операцій у документах;

- підтвердження забезпечення внутрішнього контролю товарів при транспортуванні;
- перевірка правильності визначення первісної вартості товарів;
- перевірка реальності існування товарів та права власності на них;
- перевірка оплати товарів та порядок повернення їх постачальнику;
- правильність обраних принципів обліку запасів;
- перевірка приймання та реєстрації товарів;
- перевірка ведення обліку торговельних операцій відповідно до П(С)БО та облікової політики;
- встановлення правильності визнання й оцінки товарів;
- оцінка системи внутрішнього контролю за товарами;
- перевірка якості проведення інвентаризації товарів;
- відповідність аналітичного обліку товарів синтетичному;
- перевірка уцінки та дооцінки товарів;
- перевірка правильності та достовірності відображення торговельних операцій у фінансовій звітності [64].

Описані вище мета та завдання внутрішнього аудиту операцій з товарами визначають коло його об'єктів: товари та їх собівартість; стан синтетичного та аналітичного обліку; документальне оформлення операцій, пов'язаних з товарами; оцінка товарів; показники ефективності товарних операцій; інформація про порушення обліку, які були документально підтверджені в актах ревізії та аудиторських звітах.

Основним елементом методики внутрішнього аудиту торговельних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі є правильно сформульована програма його проведення. Враховуючі особливості роздрібно́ї торгівлі основні напрямки аудиторської перевірки операцій, програма внутрішнього аудиту торговельних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі повинна включати наступні етапи та напрями аудиторської перевірки наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Програма аудиторської перевірки торгівельних операцій на підприємствах роздрібної торгівлі

№	Перелік аудиторських процедур
1	2
Початковий етап	
1.1	Вивчення організаційної структури підприємства
1.2	Вивчення системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку за операціями, пов'язаними з товарами
1.3	Оцінка аудиторського ризику, визначення рівня суттєвості та методів перевірки
1.4	Ви значення необхідності участі в проведенні інвентаризації товарів
1.5	Складання плану та розробка програми аудиторської перевірки товарних операцій
Основний етап	
2.1	Процес постачання товарів
2.1.1	Звірка залишку товарів за даними головної книги з залишками в облікових регістрах та фінансовій звітності
2.1.2	Перевірка своєчасності та правильності оприбуткування товарів
2.1.3	Перевірка товарів, які знаходяться в дорозі
2.1.4	Перевірка правильності формування ТЗВ
2.1.5	Звірка договорів, рахунків-фактур та накладних з постачальниками на своєчасність, достовірність оприбуткування товарів, ідентичність за піною та кількістю
2.2	Процес зберігання товарів
2.2.1	Перевірка реальності товарів, відображених в обліку та звітності
2.2.2	Перевірка достовірності відображення руху товарів в товарних звітах
2.2.3	Взаємна звірка даних товарного звіту з аналітичним обліком товарів
2.2.4	Перевірка правильності зберігання придбаних товарів
2.2.5	Перевірка правильності відображення в обліку різниць, що виникають при пересортуванні товарів
2.2.6	Перевірка документального оформлення товарів, які знаходяться на відповідальному зберіганні
2.2.7	Перевірка документального оформлення обліку внутрішньо-системного відпуску товарів
2.2.8	Перевірка стану аналітичного обліку товарів та його тотожності з синтетичним обліком
2.3	Процес реалізації товарів

Продовження таблиці 3.1

1	2
2.3.1	Перевірка правильності, своєчасності та достовірності документального оформлення та відображення в обліку операцій, що пов'язані з реалізацією товарів
2.3.2	Перевірка достовірності розрахунків з покупцями товарів
2.3.3	Перевірка правильності визначення собівартості реалізованих товарів
2.3.4	Перевірка правильності розподілу транспортно-заготівельних витрат при реалізації товарів
2.3.5	Перевірка правильності нарахування торгової націнки на товари
2.3.6	Перевірка правильності надання знижок покупцям та їх відображення в обліку
2.3.7	Перевірка повноти та достовірності розкриття інформації про товари та товарні операції у фінансовій звітності
2.3.8	Перевірка правильності визначення фінансового результату
Заключний етап	
3.1	Групування та узагальнення результатів аудиту за даними робочих документів
3.2	Формулювання думки за результатами перевірки та складання аудиторського звіту
3.3	Розробка рекомендацій щодо покращення організації обліку товарних операцій та оптимізації процесу управління ними.

Результати проведеної аудиторської перевірки торгівельних операцій повинні бути відображені у робочих документах, за встановленою керівником підприємства формою. Сформований пакет робочих документів дозволяє забезпечити необхідний рівень обґрунтованості аудиторського висновку та надає змогу підвищити якість та системність аудиту.

Застосування комплексного підходу щодо проведення внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі дозволить розробити ефективну політику управління товарними запасами та своєчасно вжити заходи щодо правильного прогнозування підприємства роздрібною торгівлі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі були досліджені позиції різних авторів щодо понять та категорій сутності обліку та внутрішнього аудиту на підприємствах роздрібною торгівлі, удосконалено визначення поняття, внесені пропозиції щодо удосконалення класифікації товарних запасів, які спрямовані на поліпшення інформаційного забезпечення системи обліку на підприємствах роздрібною торгівлі.

Встановлено, що регулювання організації систем обліку на підприємствах роздрібною торгівлі не позбавлене уваги з боку законодавців, а також наукового товариства. Досліджено значну кількість нормативно-правових документів що визначають порядок організації бухгалтерського обліку на підприємствах роздрібною торгівлі. Досліджені організаційно-методичні аспекти бухгалтерського обліку внутрішнього аудиту на підприємствах. Проведене дослідження дало можливість сформулювати висновки щодо основних відмінних рис організації бухгалтерського обліку на підприємствах роздрібною торгівлі від бухгалтерського обліку на підприємствах інших сфер господарства, спричинені тим, що у підприємств роздрібною торгівлі відсутні виробничі процеси, а відповідно відсутні елементи виробничого обліку. У зв'язку з цим, бухгалтерський облік на підприємствах роздрібною торгівлі має наступні особливості:

1. При здійсненні чисто діяльності з роздрібною торгівлі, у підприємства відсутні витрати необхідні для виробництва продукції, проте є витрати на її зберіганням та подальшу реалізацію у якості товару.

2. Підприємства роздрібною торгівлі здійснюють закупівлі продукції за купівельними цінами, а її реалізацію проводять у якості товару за цінами продажу із врахуванням торгової націнки, тому оцінку запасів у торгівлі здійснюють за цінами продажу, так як інші визначенні нормативними документами методика оцінки є недоцільними.

3. Фінансовий результат у торгівлі розраховують шляхом вирахування з дохід від реалізації товарів за цінами продажу (без ПДВ) купівельної ціни реалізованих товарів та витрат обігу.

Розглянуто організаційно-економічну характеристику ТОВ «Велвет». Були визначені права та обов'язки працівників підприємства, їх сферу діяльності та відповідальність. Наведена організаційна структура підприємства. Надано основні економічні показники діяльності підприємства, на основі яких проаналізовано основні критерії що визначають рівень ефективності діяльності підприємства.

Описано особливості організації обліку на ТОВ «Велвет». Зазначено, що облік здійснюється з використанням типових форм документів сформованих в автоматизованій системі відповідно до вимог чинного законодавства. Визначені особливості обліку товарів на підприємстві. Встановлено, що методики відображення руху товарних запасів у системі бухгалтерського обліку містить багато недоліків, що в свою чергу вимагає подальшого доопрацювання на законодавчому рівні.

Встановлено, що з метою належної організації бухгалтерського обліку та контролю за рухом товару необхідно вживати заходи щодо повного та своєчасного відображення у бухгалтерському обліку інформації про продаж товару, що дасть змогу керівнику підприємства вчасно реагувати на зміну кон'юнктури ринку та є підставою для прийняття рішення щодо закупівлі того чи іншого товару, який користується найбільшим попитом, а відповідно і призведе до зростання прибутку підприємства. У зв'язку з чим, одним із напрямків основних напрямів діяльності керівництва підприємства є питання отримання достовірної інформації про залишки товарних запасів, які знаходяться на реалізаціях або складах. Визначальну роль у цьому питанні відведено здійсненню контролю за рухом товарних запасів, який здійснюється шляхом проведення процедури внутрішнього аудиту. Така аудиторська процедура може бути як зовнішня, тобто на замовлення самого

підприємства, так і внутрішня, яка проводиться посадовими особами, а у великих торгівельних компаніях спеціально створеними підрозділами внутрішнього аудиту.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. ДСТУ 4303:2004. Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/directories1/dstu4303.html>. (дата звернення: 16.11.2021).
2. Хоменко Н. В. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності. РВВ ПУСКУ. Полтава. 2008. 153 с.
3. Калина А.В. Сучасний економічний аналіз і прогнозування (мікро- та макрорівень) *МАУП*. Київ. 2011. 272 с
4. Германчук П.К. Бухгалтерський облік і фінансова звітність – об'єкти фінансового контролю. Атіка. Київ. 2007. 303с.
5. Гольцова С.М. Бухгалтерський облік. ВТД Університетська книга. Суми. 2006. 265 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. ПП «Рута». Житомир 2016. 832 с.
7. Мочерний С.В. Економічний словник довідник. Фешина. Київ. 1995. 368 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. № 246/ *Офіційний вісник України*. 1999. № 44, Ст. 236.
9. Павлюк І. Облік придбання, іншого надходження і будівництва основних засобів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. № 11. С. 31-38.
10. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія. Знання-Прес. Київ. 2007. 720 с.
11. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в торгівлі. ПП «Рута». Житомир. 2002. 576 с.
12. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні : аналіз стану та перспективи розвитку. *Центр учбової літератури*. Київ. 2007. 522 с.
13. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні : основи та практика.

Центр учбової літератури. Київ. 2008. 608 с.

14. Мочерний С.В. Економічна теорія. Академія. Київ. 2008. 640 с.

15. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік. Академія. Київ. 2002. 672 с.

16. Larrinaga, C., Bebbington, J. «Accounting change or institutional appropriation? – A case study of the implementation of environmental accounting». *Critical Perspectives on Accounting*. Vol. 12(3), 2010. p. 269-292.

17. Зубілевич С.Я. Посібник з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами України. Укрпапір. Київ. 2002. 472 с.

18. 11. Верхоглядова Н.І. Методичний підхід до управління розвитком суб'єктів малого підприємництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 1. С. 74-79.

19. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: роздуми вченого. ПП «Рута». Житомир. 2001. 100 с.

20. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Голос України*. 2003. № 45.

21. Weygandt, Jerry J., Donald E. Kieso, and Paul D. Kimmel. *Managerial Accounting: Tools for Business Decision Making*. John Wiley & Sons, 2010.

22. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. (дата звернення 27.09.2021).

23. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. № 2755-VI. *Голос України*. 2010. № 229, № 229-230. (дата звернення 27.09.2021).

24. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122. (дата звернення 27.09.2021).

25. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. ст.131. (дата звернення 27.09.2021).

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV/ *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст.365. (дата звернення 27.09.2021).

27. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.91 р. № 1023-XII / *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 30, ст.379. (дата звернення 27.09.2021).

28. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.95 р. № 265/95-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 28. ст.205. (дата звернення 27.09.2021).

30. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III / *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 29. ст.137. (дата звернення 27.09.2021).

31. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02 березня 2015 року № 222-VIII / *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. ст.158. (дата звернення 27.09.2021).

32. Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами: наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 104 / *Офіційний вісник України*. 2007. № 86. ст. 197. (дата звернення 27.09.2021).

33. Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами: наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 № 185 / *Офіційний вісник України*. 2003. № 30. ст. 310. (дата звернення 27.09.2021).

34. Правила торгівлі на ринках: наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26 лютого 2002 року № 57/188/84/105 / *Офіційний вісник України*. 2002. № 13. ст. 261. (дата звернення 27.09.2021).

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»:

затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. № 246/*Офіційний вісник України*. 1999. № 44. Ст. 236. (дата звернення 27.09.2021).

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. № 290/*Офіційний вісник України*. 1999. № 50. Ст. 442. (дата звернення 27.09.2021).

37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318/*Офіційний вісник України*. 2000. № 3. Ст. 181. (дата звернення 27.09.2021).

38. Методичні рекомендації з обліку запасів: затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2/ *Офіційний вісник України*. 2007. № 9. Ст. 3. (дата звернення 27.09.2021).

39. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879/ *Офіційний вісник України*. 2014. № 91. Ст. 560. (дата звернення 27.09.2021).

40. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. № 145/ *Все про бухгалтерський облік*. 2007. № 75. Ст. 40. (дата звернення 27.09.2021).

41. Гудзенко Н.М. Облік і місце фінансових результатів у звітності підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 29. С. 158-160.

42. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. Алерта. Київ. 2008. 926 с.

43. Чабанюк О.М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібною торгівлі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.3. С. 297–301.

44. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.95 р. № 265/95-ВР / *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 28. ст.205. (дата

звернення 27.09.2021).

45. Бутинець Т.А. Розвиток науки господарського контролю: проблеми теорії, методології, практики. ЖДТУ. Житомир. 2011. 772 с.

46. Чабанюк О.М. Облік товарів у системі управління підприємств роздрібною торгівлі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.3. С. 297–301.

47. Товарний документообіг в роздрібній торгівлі. URL: <https://www.buh24.com.ua> (дата звернення 18.11.2021).

48. Іваненко В.О. Особливості облікового відображення руху товарів за різними каналами збуту. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 2(64). С. 56-62.

49. Roberts, Michael J. and Nigel Key. 2008. Agricultural Payments and Land Concentration: A Semiparametric Spatial Regression Analysis. *American Journal of Agricultural Economics*. 90(3). p. 627-643.

50. Коваленко Г. Ціни в торгівлі: формування та управління. *Бухгалтерія*. 2005. №47/1-2. С. 40-51.

51. Біляєва О.А. Облік товарів у роздробі *Бухгалтерський тиждень*. 2017. № 19-20.

52. Назарбаєва І.М. Приріст (убуток) балансової вартості запасів. *Бухгалтерія*. 2006. № 30. С. 37-38.

53. Мних Є. В. Економічний аналіз. Центр навчальної літератури. Київ. 2003. 412 с.

54. Стахов О.І. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібною торгівлі. *Молодий вчений*. № 4 (56). 2018. С. 153-160.

55. . Бутинець Ф.Ф. Аудит. *ПП «Рута»*. Житомир. 2002. 672 с.

56. Міжнародний стандарт аудиту 610 «Використання результатів роботи внутрішнього аудитора». URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%2020162017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%2020162017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf). (дата звернення 29.09.2021).

57. Воронко Р.М., Басіста І.А. Сутнісні характеристики внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту та їх організаційна взаємодія. *Торгівля,*

комерція, підприємництво. Львів. 2014. Вип. 17. с. 79-88.

58. Воронко Р.М., Вовчик Н.Л., Гончарук В.С. Місце внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі управління підприємством. *Підприємництво і торгівля*. 2019. Вип. 24. с.171-180.

59. Самарченко О. Торгівля зі знижками: організація й облік. *Бухгалтерія*. 2006. № 34. С. 58-63.

60. Бухгалтерський фінансовий та внутрігосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК. *Фенікс*. Київ. 2004. 468 с.

61. Suveera. G., Cost and Management Accounting: Fundamentals and its Applications. *Vikas Publishing House*. p. 118.

62. Плиса В.Й. Бухгалтерський облік. Видавництво ННВК «АТБ». Львів. 2009. 200 с.

63. Чепінога В. Г. Економічна теорія. Юрінком Інтер. Київ. 2011. 656 с.

64. Donald E. Kieso, Jerry J. Weygandt, Terry D. Warfield. Intermediate accounting. (14th edition). 2011.

65. Фролова В.Ю. Актуальні проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 1. С. 16-34.

66. Суліма Н. М. Економіка і фінанси підприємства : навч. посіб. Київ : ЦП Компрінт, 2015. 466 с.

67. Черняєва О.В. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. № 3. С. 33-42.

68. Яструбський М. Я. Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України в умовах євроінтеграції. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. № 1. С. 148-151.

69. The Small Business Act for Europe : Law. URL: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/sme-best-practices/SBA/>. (дата звернення 27.09.2021).

70. Accounting for SMEs and micro-businesses: rules. URL: https://europa.eu/youreurope/business/finance-funding/accounting/small-micro-businesses/index_en.htm. (дата звернення 29.09.2021).

71. Рекомендація Європейської комісії від 6 травня 2003 року про визначення мікро-, малих та середніх підприємств (нотифіковано за документом номер С(2003) 1422) (2003/361/ЄС). *Офіційний вісник Європейського союзу*. 2003. № 20. С. 124-128. (дата звернення 29.09.2021).

72. Кучерява М. В. Класифікація та характеристика факторів впливу на якість фінансової звітності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 12. С. 47-51.

73. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік. Київ. ЦУЛ. 2017. 670 с.

74. Хом'як Р.Л., Лемішовський В.І. Бухгалтерський облік в Україні. Львів. Інтелект-Захід. 2006. 1088 с.

75. Копняк Н.І. Малий бізнес як складова ефективного функціонування економіки регіону. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*. 2015. № 6. С. 82-85.

ДОДАТОК А

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2020	01	01
Підприємство	ТОВ «ВЕЛВЕТ»	за ЄДРПОУ	42867952		
Територія		за КОАТУУ	2300000000		
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	47.11		
Середня кількість працівників, осіб	10				
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон 69037, Запорізька обл., місто Запоріжжя,					

1. Баланс
на 31 грудня 2019 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	-	61,3
первісна вартість	1011	-	70,2
знос	1012	(-)	(8,9)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	6,8
Усього за розділом I	1095	-	68,1
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	-	100,7
у тому числі готова продукція	1103	-	100,7
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	48,4
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	1,2
Усього за розділом II	1195	-	150,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	-	218,4

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	-	1,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-	100,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	-	101,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	-	116,9
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	-	116,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	-	218,4

2. Звіт про фінансові результати
за 2017 р.Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	450,0	-
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	450,0	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(228,0)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(99,5)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(327,5)	(-)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	122,5	-
Податок на прибуток	2300	(22,1)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	100,5	-

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Б

Додаток 1
до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
			2021	01	01
Підприємство	ТОВ «ВЕЛВЕТ»	за ЄДРПОУ	42867952		
Територія		за КОАТУУ	2300000000		
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності		за КВЕД	47.11		
Середня кількість працівників, осіб	10				
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком					
Адреса, телефон 69037, Запорізька обл., місто Запоріжжя,					

1. Баланс
на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби:	1010	61,3	40,6
первісна вартість	1011	70,2	70,2
знос	1012	(8,9)	(20,7)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	6,8	10,0
Усього за розділом I	1095	68,1	50,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	100,7	168,3
у тому числі готова продукція	1103	100,7	168,3
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	48,4	60,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	1,2	2,0
Усього за розділом II	1195	150,3	231,1
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	218,4	281,7

Продовження ДОДАТКУ Б

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1,0	1,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	100,5	105,1
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	101,5	106,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
1595			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	116,9	149,9
розрахунками з бюджетом	1620	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	25,7
Усього за розділом III	1695	116,9	175,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
1700			
Баланс	1900	218,4	281,7

2. Звіт про фінансові результати
за 2017 р.Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	538,2	450,0
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	538,2	450,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(302,1)	(228,0)
Інші операційні витрати	2180	(108,0)	(99,5)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(410,1)	(327,5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	128,1	122,5
Податок на прибуток	2300	(23,1)	(22,1)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	105,1	100,5

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК В

Таблиця 1.3 – Класифікація нормативно-правових актів, які регулюють питання діяльності підприємств роздрібної торгівлі в Україні

Назва, дата та номер	Характеристика
1	2
Кодекси України	
Цивільний кодекс України (ЦКУ) [21]	містить загальні положення про договір купівлі-продажу
Господарський кодекс України (ГКУ) [22]	визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, у тому числі підприємствами роздрібної торгівлі
Податковий кодекс України (ПКУ) [23]	регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів суб'єктами господарювання, в т.ч.
Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [24]	встановлює адміністративну відповідальність посадових осіб і працівників підприємств, що здійснюють роздрібну торгівлю
Кримінальний кодекс України (ККУ) [25]	встановлює кримінальну відповідальність посадових осіб і працівників підприємств, що здійснюють роздрібну торгівлю
Закони України	
Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 р. №996-XIV [26]	визначає загальні правові засади організації та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, в тому числі і на підприємствах роздрібної торгівлі
Про захист прав споживачів від 12.05.91 р. № 1023-XII [27]	регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг
Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг від 06.07.95 р. № 265/95-ВР [28]	визначає правові засади застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг
Про платіжні системи та переказ коштів в Україні від 05.04.2001 р. № 2346-III [29]	визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків в Україні
Про ліцензування видів господарської діяльності від 02 березня 2015 року № 222-УІІІ [30]	визначає перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню: торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами; роздрібна торгівля лікарськими
Постанови, накази	
Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами, наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 № 104 [31]	порядок приймання, зберігання, підготовки до продажу та продажу непродовольчих товарів через роздрібну торговельну мережу, а також визначають вимоги щодо дотримання прав споживачів стосовно належної якості та безпеки товарів і рівня торговельного обслуговування

Продовження таблиці 1.3

Правила роздрібної торгівлі продовольчими товарами, наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 № 185 [32]	порядок приймання, зберігання, підготовки до продажу і продаж продовольчих товарів через роздрібну торговельну мережу, а також визначають вимоги в дотриманні прав споживачів щодо якості й безпеки товару та рівня торговельного обслуговування
Правила торгівлі на ринках, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26 лютого 2002 року № 57/188/84/105 [33]	визначають вимоги щодо функціонування створених в установленому порядку ринків усіх форм власності, організації оптового та роздрібного продажу на них сільгосппродуктів, продовольчих і непродовольчих товарів, худоби, тварин, кормів тощо, надання послуг, додержання ветеринарних, санітарних, протипожежних вимог і правил безпеки праці на ринках, прав споживачів і вимог податкового законодавства
Положення, стандарти та методичні рекомендації	
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. № 246 [34]	визначає порядок надходження, визнання та оцінку запасів, методи списання запасів при реалізації
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. № 290 [35]	визначає порядок визнання доходів від реалізації товарів
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. № 318 [36]	визначає основні положення щодо порядку визнання витрат при здійсненні господарської діяльності господарюючим суб'єктом
Методичні рекомендації з обліку запасів: затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 [37]	визначає загальний порядок проведення операцій, пов'язаних із визнанням, оцінкою та обліковим відображенням операцій із запасами
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 [38]	визначає порядок проведення інвентаризації на підприємствах, в тому числі і на підприємствах роздрібно торгівлі

Продовження таблиці 1.3

Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 22.05.2002 р. № 145 [39]	визначає складові витрат, які виникають при здійсненні торговельної діяльності
---	--